

27. 3. – 31. 3. 2017

A V4-EK ÉS AZ EU JÖVŐJE

Visegrád és migráció:
hogyan változtak az álláspontok? 1

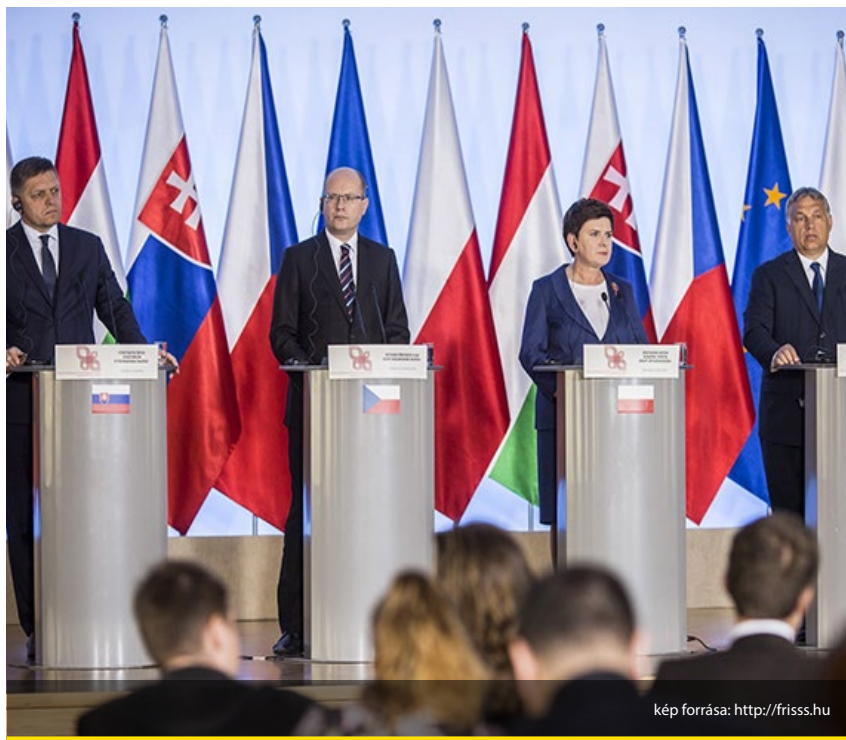
A V4-ek és Donald Trump:
aggódnak, de optimisták 3

Milyen Európai Uniót
akarnak a V4-ek? 6

Amiben biztosan nem értenek
egyet a V4-ek: Oroszország 8

A V4 energiabiztonsága:
a nukleáris energia és a szén földje 11

Támogató:

kép forrása: <http://friss.hu>

VISEGRÁD ÉS MIGRÁCIÓ: HOGYAN VÁLTOZTAK AZ ÁLLÁSPONTOK?

Ahogy Szlovákia átadja az Európai Unió soros elnökségét Máltának, az új EU-s megállapodás a menekültügyi rendszerről pedig már nincs terítéken, a Visegrádi csoport országai továbbra is komoly ellenzői maradnak a bevezetendő menekült-elosztó rendszernek.

Szerzők: Zuzana Gabrižová, Aneta Zachová, Krzysztof Kokoszczński, Zgut Edit,

„A felelősség és szolidaritás eszméinek hatékony alkalmazása továbbra is közös cél”, olvasható az Európai Tanács decemberi, a migráció belpolitikai vonatkozásairól szóló döntésében. A szlovák elnökség sikerként értelmezi a megfogalmazást, azt állítva, hogy a „hatékony szolidaritás” felfogása – amelynek értelmében a tagállamok dönthetnek, milyen mértékben kívánnak részt vállalni a migrációs válság közös kezelésére tett erőfeszítésekben, anélkül, hogy ténylegesen menekülteket fogadnának be – többségi támogatást szerzett.

A helyzet azonban ennél összetettebb. Szlovákia a vaskos migrációs dossziét jórészt érintetlenül adta át a máltai elnökségnek az Európai Tanácsban. A nemzeti álláspontok még a nyugati tagállamok körében is megosztottak, a közelgő holland, francia és német választások pedig aligha könnyítik majd meg a kompromisszum idej elérését. A Visegrádi csoport (V4) –

Szlovákia, Csehország, Lengyelország és Magyarország – jelentős összefogással regionális „játékossá” nőtte ki magát a vita során. A „rugalmas”, majd „hatékony szolidaritás” egyhangú támogatásán túl, a V4-ek harmadik országgal való együttműködést javasolnak a Törökország és az EU közti migrációs egyezmény mintájára létrehozott megegyezéseken keresztül, továbbá az EU külső határainak fokozott védelmét erősítik, amelynek keretében készek növelni kötelezettségvállalásaikat.

A V4-ek számára közös és elsődleges igény mutatkozik továbbá a schengeni rendszer működésének teljes visszaállítására. Összehasonlító cikkünkben megvizsgáljuk, hogy áll most a helyzet a Visegrádi országokban.

SZLOVÁKIA: AZ ELNÖKSÉG HATÁSA

2016 elején hangzott el a szlovák miniszterelnök, Robert Fico hírkedteté vált kijelentése, miszerint meg akarja akadályozni „egy egységes muszlim közösség kialakulását az országban”. E mondat a választási kampány csúcspontján hangzott el, holott Szlovákiában gyakorlatilag nincsenek se migránsok, se menekültek. A 2015 tavasza és ősze között készült közvélemény-kutatások azt mutatták, hogy jelentősen megnőtt azok száma, akik szerint a migráció az érintő legfontosabb kérdés.

(folytatás a következő oldalon)

A független ország 1993-as megalakulását, majd 2004-es EU csatlakozását követően Szlovákia elfogadott és fenntartott egy nagyon szigorú és eltántorító migrációs és menekültügyi eljárást, ellenezve minden további harmonizációra és teher megosztásra vonatkozó EU-s kezdeményezést. Dacára az ország soknemzetiségű történetének, valamint a jelentős magyar és roma kisebbség jelenlétének, Szlovákia a „kulturális homogenitás” talaján áll, ezt pedig jelentős politikai konszenzus övezi.

Miután a migráció központi uniós kérdéssé nőtte ki magát, a szlovák belpolitikai diskurzusba is utat talált. A balközép SMER–SD párt által dominált kormány az témát erőteljesen biztonságpolitikai ügyként kezelte a főként muszlim migránsok kulturális beilleszkedésének lehetetlenségét hangsúlyozva. Ezzel együtt Robert Fico harmadik mandátumát nyerte el, habár elvesztette abszolút többségét. Habár a kormány relatíve EU-párti, nem áttalott „EU-diktátumról” beszélni, amint a menekültek elosztásának kvótás terve teríték került, és Magyarországgal együtt pert indított a Tanácsnál szemben az ideiglenes újraelosztási rendszer miatt.

A szlovák retorika azonban a soros uniós elnökség átvételével alábbhagyott, habár az EU külső határainak védelme továbbra is központi téma maradt. „A határok ilyen mértékű gyengesége akár végzetes is lehet az EU tekintélyére, adminisztrációs, politikai és szociális felszívóképességére nézve”, mondta Igor Slobodník, Szlovákia különleges megbízottja az EurActiv.sk-nak.

A szlovák kezdeményezés a hatékony szolidaritásra kétségtelenül nem nyerte el minden tagállam támogatását. Mindazonáltal a diplomaták úgy vélik, képes volt lenyugtatni a tárgyalást egy nagyon vitás, bizalmatlan és egymásra mutogató helyzetben. „Sose hallanak majd úgy dicsérni a tervet, mintha tökéletes volna. A »rugalmas« szolidaritás elnevezés szerencsétlen ugyan, de a rendszer, amely a szolidaritás egyetlen formájához ragaszkodik, tarthatatlan”, mondta Ivan Korčok, a szlovák EU elnökség meghatalmazottja. Úgy véli, a dublini rendszer elvén nem lehet változtatni, mivel az „szívó –hatást” idézne elő. „Nem így maradhat fenn a schengeni rendszer”- mondta. A menekültügyi eljárások messzemenő harmonizációja, amely ugyancsak része a Bizottság tervének, szintén nem járható út Szlovákia számára.

Zuzana Številová, a League for Human Rights (Szövetség az Emberi Jogokért) civil szervezet tagja úgy véli, a Közös Menekültügyi Rendszer valamennyi reformjának azt a célt kell szolgálnia, hogy a megkerülés helyett a részvételt motiválja. „Ha valóban közös menekültügyi rendszert akarunk létrehozni, ugyancsak nincs hely benne tranzit országok számára.” Ugyanakkor felelőtlennek tartja az olyan országok kétségeinek köny-

nyelmű figyelmen kívül hagyását, mint a Visegrádi országok, melyek attól tartanak, hogy nem lesznek képesek a menekültek integrálására.

„2015 végén Szlovákia önkéntesen betelepített 149 iraki keresztényt, akik megszerezték a menekült státuszt humanitárius alapon. Májig csupán 89 maradt. A többi – honvágyra hivatkozva – visszatért Irakba”, mondta Petra Achbergerová, a Migrációs Hivatal Migráció és Integráció osztályának vezetője. Mindezidáig Szlovákia 100 menekült átvételére tett ígéretet Görögországtól önkéntesen, valamint 500 ösztöndíjat ajánlott fel szíriai fiatalok számára. Ausztriát is kiségitette, amikor több mint 1.000 menekültet szállásolt el ideiglenesen, akik Ausztriában adták be kérelmüket. A civil szektor és önkéntesek tömegei erős elkötelezettségről tettek tanúbizonyságot a migrációs krízis tetőfokán, amikor segítettek és szervezték a segítséget a balkáni útvonalon áthaladó menekültek számára.

CSEHORSZÁG: ELKÖTELEZETTSÉG A HATÁROK MELLETT

A migráció Csehországban is a politikai diskurzus domináns témájává vált az elmúlt két évben. A migrációt érintő nyilvános vita radikalizálódott, valamint egy új bevándorlásellenes mozgalom is szerveződött, ennek többek között a Közvetlen Demokrácia Pártja (Party of Direct Democracy) is tagja, mely a hatodik legsikeresebb párt volt a 2016-os regionális választásokon. Ennek ellenére a valós politikai irányvonal nem változott a migrációs krízist megelőzőhöz képest, mondta Miroslav Mareš, a Masaryk Egyetem politikatudományi professzora. Az állam és nem állami szereplők külhoni tevékenysége jelentőssé vált, mint például a cseh rendőrség munkája az EU külső határán, vagy a nonprofit szervezetek migránsokat segítő tevékenysége Európán keresztül vezető útjuk során.

A cseh Belügyminisztérium úgy véli, a jelenlegi európai menekültügyi rendszer nem működik megfelelően. A minisztérium ugyanakkor a tervezett változtatásokat is kritikával illeti. „Még ha végre is tudjuk hajtani a tervezett rendszer intézkedéseit, az nem fog a beáramló migránsok számának jelentős csökkenéséhez vezetni,” mondta a minisztérium szóvivője, Hana Malá. A Dublini Rendszer revíziójának leginkább problémás pontja a menekültek újraelosztása, a cseh belügyminisztérium szerint az újraelosztásnak nem szabadna kötelezőnek lennie. Csehország támogatja Szlovákia „hatékony szolidaritás” felfogását, de a menekültek újraelosztása helyett az Európai Menekültügyi Ügynökség valamint az Európai Határ- és Partiórség erőteljesebb bevonására koncentrálna.

A nem kormányzati szervezetek véleménye nem egyezik a cseh kormányéval. Martin Rozumek, az Organization for Aid to Refuge-

es (Szervezet a Menekültek Megsegítésére) képviselője és Zuzana Številová, a szlovák League for Human Rights (Szövetség az Emberi Jogokért) tagja például kidolgoztak egy alternatív tervet. A szerzők úgy vélik, a V4-eknek javasolniuk kellene egy európai menekültügyi rendszer felállítását, mely összehangolt menekültügyi eljárásokon alapulna, a sikeres kérelmezőknek pedig szabad mozgást engedélyezne az EU határain belül. Közel 1500 ember kér menekültstátuszt évente Csehországban, a szír és az afgán kérelmezők adják a legkisebb részüket. A nonprofit Multicultural Center Prague szervezet tagja, Zuzana Schreiberová úgy véli, ez a befogadóállomások rossz állapotának köszönhető, melyekben a migránsokat elhelyezik. „Túlnyomó többségük inkább tovább megy, főként Németország felé”, magyarázta Schreiberová. A Cseh Köztársaság korlátozott mennyiségű menekültet fogad be, átlagosan minden harmadik kérelmet fogadnak el.

MAGYARORSZÁG: HOTSPOTOK SCHENGENEN KÍVÜL

Súlyos népszerűségvesztésből evickélt ki a magyar kormány a menekültválság hullámát meglovagolva. Magyarország elsőként húzott fel kerítést a migránsok távol tartására, Orbán Viktor pedig kezdetektől elutasította a menedékkérők elosztásán alapuló kvótamechanizmust, a kontinens külső határainak védelmét szorgalmazva.

Fidesz-KDNP kormányzat folyamatos bevándorlásellenes kampányával, valamint a menekültek kriminalizálásával tudatosan idegengyűlölő hangulatot keltett a társadalomban. Orbán leszögezte például, hogy minden terrorista migráns, a kérdés csak az, hogy mikor érkezett Európába. Tavaly a Tárki szerint rekordmértékűt öltött az idegengyűlölet (58 százalék). A 2016 októberi magyar népszavazás érvénytelen lett ugyan, de a résztvevő 3,3 millió ember 98 százaléka a kvóta ellen szavazott.

„A magyar kormány menekültválságra adott választát belpolitikai célok, a Fidesz saját népszerűségének bebetonozása motiválta a félelemérzet mesterséges fenntartásával” – mondta Jeszenszky Géza volt külügyminiszter, aki szerint az érvénytelen magyar népszavazást nem lehetett sikerként kommunikálni Brüsszelben.

Ezzel szemben értékelvű politikai motivációt lát a kormány intézkedései mögött Gallai Sándor, a Migrációkutató Intézet tudományos igazgatója. „Az Orbán-kormány etnikailag homogén társadalomban gondolkodik, amely egybecseng a magyar társadalom véleményével; bevándorlás helyett például családpolitikával kíván megoldást nyújtani a demográfiai problémákra”, mondta Gallai.

A magyar kormány a menedékkérők szétosztása helyett a Schengenen kívüli hotspot

(folytatás a következő oldalon)

tokban látja a megoldást. „Senkit sem lehet arra kötelezni, hogy bárkit befogadjon az országa területére, a segítséget kell odavinni, ahol baj van, vagyis az EU területén kívül kellene elbírálni a rászorulókat kérelmeit” – mondta Csenger Zsolt, a magyar parlament külügyi bizottságának fideszes alelnöke. A magyar kormány álláspontja szerint a szolidaritás nem szűkíthető le pusztán az áthelyezési mechanizmusra, azt pedig elfogadhatatlannak tartja, hogy az ebből kimaradókat pénzbefizetésre kötelezzék.

A menedékkérők többsége csupán áthalad az országon. „Tavaly körülbelül 30 ezer menedékkérelmet adtak be itt, ebből tavaly november végéig 398-an kaptak ténylegesen menekült vagy oltalmazott státuszt” – mondta el Pardavi Márta, a menekültek számára jogsegélyt biztosító Helsinki Bizottság társelnöke. Magyarországon jelenleg 500-an tartózkodnak menekültügyi intézményben, egy részük fűthető konténerekben, de a körmendi befogadótáborban például katonai sátrakban kénytelenek átvészelni a téli fagyokat.

Pardavi Márta szerint a kormány a debreceni, majd a bicskői tábor bezárásával tudatosan azzal a szándékkal alakította át a rendszert, hogy mindenképpen továbbutazásra sarkallja a menedékkérőket.

Pozitív fejlemény azonban, hogy habár a civil szervezetek közvetlenül egyre kevésbé érik el a menekülteket, a 2015-ös válság idején alapított szervezetek (Migszol, Segítsünk együtt a menekülteknek) tárgyadományokkal, étellel továbbra is segíti a rászorulókat, és az egyházakhoz köthető szervezetek is egyre aktívabbak e téren. Az állam fokozatos kivonulásával gyakorlatilag ezek a civilek vették át a feladatokat egy részét.

LENGYELORSZÁG: SEGÍTSÜK A SZÁRMAZÁSI ORSZÁGOKAT

Lengyelország a tagállamok közül az újraelosztás egyik legfőbb ellenzője, és mind a mai napig egyetlen menekültet se vett át Görögországtól vagy Olaszországtól. Bár migráció kérdése nem élvez akkora peioritást, mint Magyarországon, a lengyel kormány időről időre hangot ad abbéli határozott elképzelésének, hogy nem tűri, hogy bárki is menekültek befogadására kényszerítse az országot.

Mariusz Błaszczak belügyminiszter úgy véli, a lengyel megközelítés „ésszerű megoldás”. Véleménye szerint az újraelosztás nem oldja meg a problémát, az csupán „arra alkalmas, hogy még több migránst csalogasson” Európába. A miniszter kijelentette, Lengyelország kiveszi a részét a származási országok megsegítéséből. Ugyanakkor, az ehhez szük-

séges lépések hiányoznak, véli Jacek Białas, a Helsinki Foundation for Human Rights (Helsinki Alapítvány az Emberi Jogokért) tagja. A kormányzat megközelítéséről úgy gondolja, „gyenge, negatív, vonakodó akár még rosszindulatú is”.

A migráció lengyel megközelítése nem érthető meg teljesen, amíg nem értjük meg a jelenlegi lengyel kormányt és hatalmának forrását. A Jog és Igazságosság a „mi” és „ők” felosztást alkalmazza, amikor az eseményeket a választóinak magyarázza: „mi” és „az ellenzék”, „mi” és „a liberális eliték”. Ebben a tekintetben a menekültek tökéletes „ők”, akiket fel lehet használni a fenyegetés megtestesítésére.

Sajnálatos módon az ilyen ellenséges megközelítés erőszakhoz vezet. Több fenyegetés, támadás, zavargás is történt rasszista megnyilvánulásokkal. A helyettes ombudsman, Sylwia Spurek azt mondta az EurActiv-nak, ha a kormány nem határolódik el erőteljesen az ehhez hasonló erőszakos megnyilvánulásoktól, az idegengyűlölet csak terjedni fog Lengyelországban. Spurek kiemelte, a választásokat követően Adam Bodnar Ombudsman egy olyan akcióterv kidolgozását szorgalmazza, amely a menekülteket elfogadó kultúra megteremtését irányozná elő. ■

A V4-EK ÉS DONALD TRUMP: AGGÓDNAK, DE OPTIMISTÁK

Attól függően, hogy melyik országot kérdezzük, az új amerikai kormány – különböző okokból – nyugtalanságot, ezzel együtt pozitív várakozásokat kelt Közép-Európában.

Szerzők: Jakub Šimkovič, Lukáš Hendrych, Krzysztof Kokoszcyński, Zgut Edit,

Az elmúlt időszakban az EU és az USA szoros partnerségben állt. Különbözőségeik ellenére egyazon értékeket tartották szem előtt, számos, demokráciát pártoló kezdeményezés élére álltak, szorosan együttműködtek biztonsági kérdésekben, így Szíriában és Ukrajnában is.

Mindazonáltal Brüsszel és Washington több kérdésben is hadilábon állt egymással. Előfordult, hogy egyáltalán nem, és az is, hogy csak kimerítő, oda-vissza játszmák eredményeként találtak közös nevezőt. Ilyen volt például az adatvédelem, a széndioxid-kibocsátás vagy a GMO esete.

Az EU és az USA viszonyát a Transatlanti Kereskedelmi és Befektetési Partnerség (Transatlantic Trade and Investment Partnership – TTIP) sem tudta megerősíteni. Hiába zajlottak éveken át a tárgyalások, a szabadkereskedelmi egyezményt nem sikerült tető alá hozni, és ez minden jel szerint már a jövőben sem fog megtörténni.

Kép forrása: Donald Trump Facebook oldala

Donald Trump a populizmus hullámát meglovagolva újoncként került hatalomra, ami az eddig sem kiegyensúlyozott EU-USA-viszony jövőjét még bizonytalanabbá teszi. Trump felemelkedése váratlan volt, első elnöki döntései pedig nem enyhítették az USA szövetségeseinek és partnereinek aggodalmait.

Mégis, a visegrádi négyek (V4-ek) tagjai kicsit nyugodtabbak, mint nyugat-európai szövetségeseik. Rövid távon ugyanis nem valószínű, hogy Trump döntései negatívan érintenék őket, és bár lehet, hogy nem profitálnak jelentősen az Atlanti-óceánon túli kormány-

(folytatás a következő oldalon)

váltásból, a veszteség elkerülése önmagában nyereség ezekben a zavaros időkben.

LENGYELORSZÁG: ÓVATOS, DE OPTIMISTA

Varsó és Washington hagyományosan erős kapcsolatot ápol, dacára a régóta húzódozó vízumkérdésnek. Lengyelország a leginkább Amerika-párti ország a V4-ek között, gyakran az USA-t a leghatározottabban támogató országnak emlegetik Kelet-Közép-Európában. Az új amerikai kormány nem feltétlenül veszélyezteti ezt a történelmi kapcsolatot, de Lengyelország tart attól, hogy szerepe perifériára szorul a Trump-adminisztráció alatt.

Michał Baranowski, az amerikai German Marshall Alapítvány varsói hivatalának vezetője úgy látja, a bilaterális kapcsolatokra fókuszáló Trump-kormány hatására erősödhet a lengyel-amerikai viszony, ugyanakkor aggasztja is Trump „kiszámíthatatlan és erőteljes hozzáállása”.

Az elmúlt évtizedben Oroszország árnyéka nőttön-nőtt, Varsó számára ezért a lengyel-amerikai kapcsolatok terén a biztonsági kérdések kerültek a fókuszba. Több és jobb biztonsági garanciát várnak Washingtontól és ezt meg is kapják. Varsó az USA-tól vette új, F-16-os vadászgépeit, egy olyan szerződés keretében, amely jelentős ellentételezést (offset-csomagot) foglal magában, tovább növelve ezzel az amerikai befektetéseket. Az Egyesült Államok ráadásul a 2016-os varsói NATO-csúcson kiállt amellett, hogy csapatokat telepítsen Lengyelországba (a Kelet-Közép-Európába irányuló folyamatos rotáció részeként a NATO keleti szárnyába).

Ez az, ami az új amerikai kormánnyal kapcsolatban lengyel aggodalmak legfőbb okához vezet. Bár Lengyelország nem kapott meghatározó szerepet Trump kampányában, az új elnök Oroszországot és Vlagyimir Putyint illető kijelentései Varsóban is hallották, csakúgy, mint azt a szándékot, hogy az Egyesült Államok csökkentse a NATO-ban és Európában való katonai részvételét. Lengyelország bizonytalan, nem tudja, hogy az új elnök eleget fog-e tenni kampányígéreteinek, és ha igen, milyen formában.

Baranowski úgy véli, az volna a legjobb, ha a fókusz nem az ideológiára, hanem a Lengyelország támogatásából fakadó közös előnyökre helyeződne. „Trump sokkal hasznosabb a szövetségeseivel kapcsolatban, mint elődei. Következésképp, Lengyelországnak arra kell törekednie, hogy bemutassa, milyen előnyökkel jár az Egyesült Államoknak, ha fenntartja az ország támogatását, például annak bebizonyításával, hogy a keleti szárny az amerikai biztonság szempontjából is fontos. Azon is el kell gondolkodnunk – így Baranowski –, hogy további támogatást nyújtunk-e Amerikának a terrorizmus és az IS elleni harcban, ami nehéz döntések elé

állítja Lengyelországot a Szíriában történő fokozottabb részvétel kapcsán.”

Tomasz Smura, a Casimir Pulaski Alapítvány kutató ösztöndíjasa azonban óvakodóan optimista a jövőre nézve. Kiemelte, „rövid távon, 6-12 hónapon belül nem sok változás várható az amerikai-lengyel kapcsolatokban, ami a biztonságot illeti”. Megjegyezte, „az elnök nem uralkodó, így még ha akarná is, a kongresszus jóváhagyása is szükséges jelentős mértékű változások bevezetéséhez, így minden azon múlik, milyen helyzetben van a törvényhozásban”.

A lengyel külügyminisztérium még ennél is optimistább. „Meggyőződésünk, hogy a lengyel-amerikai viszony tovább fog erősödni és fejlődni Donald Trump kormánya alatt” – mondta Joanna Wajda, a minisztérium szóvivője. Hozzátette, „ez a vélemény megerősítést nyert, Witold Waszczykowski lengyel külügyminiszter és Henry Kissinger külügyi tanácsadó, valamint Michael Flynn nemzetbiztonsági tanácsadó találkozási követően”.

Tony Housh, a lengyelországi Amerikai Kereskedelmi Kamara elnöke nem vár semmilyen jelentős változást a lengyel-amerikai gazdasági kapcsolatokban. Azt mondta, „a jelenlegi erős kapcsolat [Lengyelország és az Egyesült Államok között] mindenféle gyengülés nélkül fenn fog maradni”, eltekintve az új amerikai adminisztrációt körülvevő jelenlegi bizonytalanságtól.

Lengyelország egyébként épp most köszöntötte az országba érkező amerikai csapatokat. Varsó azt reméli, a történelmi kötelék, a növekvő kereskedelmi és katonai jelenlét képes lesz biztosítani az ország biztonságát a következő években.

TRUMP OLYAN ORSZÁGOKRA KONCENTRÁL MAJD, MINT CSEHORSZÁG

A Cseh Köztársaság elnöke, Miloš Zeman egyike volt az első európai politikusoknak, akik nyilvánosan kiálltak Donald Trump mellett; vélhetően ettől nem függetlenül van már meghívása a Fehér Házba. Általában örövendes, ha egy közép-európai állam jó kapcsolatokat ápol az Egyesült Államokkal, Prágában mégis sokakban merül fel a kérdés, vajon a két politikus viszonya hogyan hat majd az országra.

Jan Kovář, a prágai Nemzetközi Kapcsolatok Intézetének kutatója azt mondta, Trump egyik célja az Európai Unió destabilizálása.

„Úgy látom, Trump pozíciója, hozzáállása azon alapul, hogy az Európai Unió inkább versenytárs, semmint partner. Ugyanúgy tekint az EU-ra, mint Kínára.” – mondta az EurActivnak.

„Azokra az országokra fog koncentrálni, ahol tiszta Európa-ellenes hozzáállást lehet látni a politikusok és a társadalom részéről.

Ez olyan országokat jelent, mint a Cseh Köztársaság, vagy általában a V4-ek. Ezért hangsúlyozza például, hogy Angela Merkel migrációs politikája olyan rossz” – tette hozzá. Ebben egyetértés van Trump és Zeman között. A múlt évben a cseh elnök azt sugallta: nem lenne rossz ötlet népszavazást tartani országa EU- és NATO-tagságáról.

Vít Dostál, a Társaság a Nemzetközi Kapcsolatokért (Association for International Affairs) kutatóközpontjának vezetője másként látja a helyzetet. „A kérdés az, hogyan értékeli az Egyesült Államok Csehország keleti kapcsolatait, főként Kína esetében. Trump számára Kína a legnagyobb ellenfél a nemzetközi rendszerben. Kína törekvése pedig, hogy befolyást szerezzen Közép-Európában. A kínai kapcsolat tehát egyike lehet azoknak a kérdéseknek, melyekre az új amerikai kormány fókuszálni fog” – véli a kutató.

A kínai befektetés fontos szerepet játszik Zeman elnökségében, a kínai elnök csehországi látogatása pedig hatalmas siker az államfő szerint. Amíg ez nincs tisztázva, Trump és Zeman várhatóan inkább csak vitatkozni fognak.

A V4 egészét tekintve, Donald Trump győzelme inkább rossz hír, vélekedik Tomáš Prouza, európai ügyekért felelős államtitkár. „Jelenleg Trump inkább veszélyt jelent a védelmünkre és a gazdaságunkra” – figyelmeztetett Prouza.

Véleménye szerint a szóban forgó országok reakciója meghatározó lesz. „Ez a helyzet két fő feladat elé állítja Csehországot. Az egyik, hogy a belső piacot és a harmadik országgal való szabad kereskedelmet kell támogatnunk. A másik, hogy erősítenünk kell a biztonsági együttműködést Európán belül, egyúttal fel kell állítani egy európai fegyveres erőt. Nem kellene a továbbiakban is az USA-ra hagyatkoznunk védelmi ügyekben” – hangsúlyozta.

Az utóbbi időben a biztonsági és védelmi együttműködés erősítése ugyancsak téma az EU-ban, a V4-eknek pedig felelősségteljesen kell viselkedniük. „Csehországnak muszáj növelnie a biztonsági kiadásait, mert az új amerikai kormányzat csak azokkal az országokkal fog szóba állni, amelyek teljesítik a kötelezettségeiket” – mondta Radko Hokovský, a prágai székhelyű kutatóközpont, az Európai Értékek agytröszt vezetője.

SZLOVÁKIA ÓVATOS OPTIMIZMUSA

Pozsonyból udvarias, némileg derűlátó, de főként óvatos reakciók érkeztek Donald Trump megválasztásának hírére. Robert Fico miniszterelnök igyekezett nem azt a benyomást kelteni, hogy Trump elnöksége szükségszerűen rossz lenne. Oroszországra és az USA-ra utalva üdvözölte annak lehetőségét, hogy „a szuperhatalmak között

(folytatás a következő oldalon)

egyensúly” alakul ki. Sőt, hozzátette, hogy az EU némely esetekben „az Egyesült Államok kifutófújaként működött”, és úgy véli, amennyiben az USA megszüntetné az Oroszországot sújtó szankciókat, az EU is így fog tenni. Fico ez utóbbit kifejezetten támogatná, mivel „képtelenségnek” tartja a szóban forgó büntetőintézkedéseket.

Elismerte ugyanakkor, hogy Európa „kénytelen lesz reagálni”, amennyiben Trump csökkentené az európai katonai jelenlétet. Andrej Kiska köztársasági elnök közel sem mutatott olyan ujjongó örömet, mint cseh kollégája, de azért sikeres kormányzást kívánt Trumpnak. Kiska szerint a NATO ugyanazokat az értékeket fogja képviselni, mint eddig, függetlenül attól, hogy ki ül a Fehér Házban.

A transzatlanti kérdésekben a szlovák közvélemény eltér a V4-ekétől. Egy a közügyekkel foglalkozó intézet (Institute for Public Affairs) által 2016 májusában készített kutatás azt mutatta, hogy az USA iránti bizalmatlanság Szlovákiában a legmagasabb a régióban: csupán 27 százalék felelte azt, hogy bízik az Egyesült Államokban.

Andrej Matisák, a „Pravda” napilap külügyi rovatának újságírója azt mondta, Szlovákia és az USA egyazon szervezetek tagjai, a kereskedelem és a közös értékek is összekötik őket. „Talán némelyeknek ez túl kevésnek hangzik, de most ez is kockán forog” – mondta az EurActiv.sk-nak.

A jó kapcsolatok fenntartása érdekében Matisák gyakori kapcsolatfelvételt javasol az új amerikai kormánnyal és a többi hatalmi központtal: a kongresszussal, a vállalatokkal és az NGO-kkal. „Tisztán kell beszélnünk az elvárásainkról. Nem vagyok meggyőződve róla, hogy most ez a helyzet” – tette hozzá.

A kétirányú amerikai-szlovák kereskedelem egyre erősödik. Az AmCham Slovakia szerint 2015-ben a két ország közötti kereskedelem összege elérte a 2,06 milliárd dollárt. Az AmCham szakreferense, Michal Krčmery a közös kereskedelmi kapcsolatok terén a pozitív trend megmaradását várja. „A szlovákiai amerikai befektetők viszonylag stabilak. Nem számítunk arra, hogy ártékeljék a helyzetüket a Fehér Házban bekövetkezett változások miatt. Természetesen nehezebb megmondani, hogyan fognak hatni a változások az amerikai befektetések további beáramlására.”

A fő kérdés Trump elnökségével kapcsolatban, hogy mennyire (nem) akar továbbra is részt venni Európa védelmében. A szlovák védelmi miniszter, Peter Gajdoš tartózkodott attól, hogy a védelmi kiadások növeledését Trump azon kijelentéséhez kösse, miszerint a NATO „elavult” dolog.

Szlovákia ígérete, hogy a katonai kiadásokat 2020-ig a GDP 1,6 százalékára növeli, jóval megelőzte a mostani heves vitát az

európai katonai kiadásokról. A 2016-os varsoi csúcson a szlovák küldöttség támogatta a NATO keleti szárnyának megerősítését célzó javaslatot.

Az EurActivnak adott interjújában Danka Capáková, a védelmi minisztérium szóvivője kiemelte, hogy 152 katonát küldenek a V4-ek a Baltikumba gyakorlatra. A Szlovák Külpolitikai Társaság (Slovak Foreign Policy Association) tagja, Dušan Fischer pedig Trump beiktatási beszédében semmilyen pozitív utalást nem talált Európára nézve: „A következő négy évben lehet, hogy Trump nem is fog foglalkozni a V4-ekhez fűződő kapcsolattal.”

MAGYARORSZÁG NAGYOBB SZABADSÁGOT VÁR

A multilaterális világrend végét és javuló kétoldalú magyar-amerikai kapcsolatokat vizionál Donald Trump győzelmével Orbán Viktor, aki 2016 nyarán elsőként állt be a republikánus elnökjelölt mögé. A „többpólusú világrendre” berendezkedő magyar kormányfő elejétől fogja azzal érvelt Hillary Clinton megválasztása ellen, hogy a demokráciák külpolitikája „Magyarországnak halálos”, ezzel szemben a republikánusok külpolitikája az életet jelenti hazánknak. Olyan javaslatai kapcsán méltatta Trumpot, mint a bevándorlás ellenzése, a titkosszolgálatok fejlesztésére irányuló törekvése és az amerikai demokráciaexporttal való leszámolás.

„Orbán Viktor elsősorban amiatt nem szívelte az Obama-adminisztrációt, mert az folyamatosan emlékeztette a demokratikus értékek betartásának fontosságára, Donald Trumptól azonban teljesen másra számít a magyar kormány” – mondta Balázs Péter volt külügyminiszter és uniós biztos. Balázs szerint bár az ideológiai egyetértés és egy kevésbé intervencionalista amerikai külpolitika valódi protokolláris előnyhöz juttathatja Orbánt egy Fehér Ház-beli meghívás formájában, ez összességében nem fog nagyobb mozgásteret biztosítani a számára a nemzetközi porondon. „Belpolitikai vonalon viszont egy jóval bezárkózóbb, a más tagállamok belügyeivel kevésbé foglalkozó Fehér Ház nagyobb szabadságot biztosíthat a magyar kormánynak – mondta Magyarics Tamás Amerika-szakértő”. Az Orbán-kormány 2010-es hatalomra kerülése óta rengeteg bírálatot kapott Washingtonból többek között az új médiatörvény, a civilek elleni támadás, illetve a fékek és ellensúlyok meggyengítése miatt. „Mindez azonban nem érintette a kétoldalú gazdasági kapcsolatokat: 2016-ban a második legtöbb befektetés az USA-ból érkezett Magyarországra és az itt lévő 1600 vállalat 100 ezer magyar embernek ad munkát” – tette hozzá Magyarics.

Ugródsy Márton politológus szerint a kétol-

dalú kapcsolatok természetét hosszú távon két tényező fogja meghatározni: az egyik az amerikai-orsz viszony alakulása, a másik, hogy kik foglalkoznak majd az európai ügyekkel a State Departmentben. Ugródsy szerint amíg mindezek nem történnek meg, addig csak találgatni lehet. Magyarország szerepét hagyományosan Kelet-Közép-Európa részeként értékelik Washingtonban, és amennyiben hosszú távon mégis elmérgesedne Trump és Putyin viszonya, Magyarország alulfizető NATO-tagállamként, illetve a Kreml egyik legfontosabb régiós szövetségeseiként újabb kritikákkal nézhet szembe. Ugródsy Márton szerint mindenestre a washingtoni őrsgváltás most fél évig lehetőséget biztosít Magyarországnak arra, hogy csökkent amerikai figyelem mellett valósíthassa meg saját céljait.

Donald Trump nemcsak kampányában, de megválasztása után is többször adott hangot abbéli véleményének, hogy a NATO elavult, és fokozottabb tehermegosztással kellene működtetni. A védelmi kiadások terén alulteljesítő országoknak tehát mielőbb a GDP 2 százalékára kell feltornászniuk ezt az összeget, amelynek megvalósítására Magyarország 2026-ig tett ígéretet. „Az új amerikai elnök nyilatkozatai alapján nem kizárt, hogy a magyar kormánynak újra kell gondolnia ezt a vállalást egy hamarabbi teljesítés érdekében” – mondta a Political Capitalnek Németh Zsolt, az Országgyűlés Külügyi bizottságának fideszes elnöke.

Európa egyelőre kivár azzal kapcsolatban, hogy a Trump-adminisztráció végül milyen hatással lesz a transzatlanti együttműködés stabilitására, de Magyarországon a szakértők többsége nem tart attól, hogy az USA végül kihátrál majd a NATO szolidaritási klauzulája mögül. A kontinensnek viszont hatékonyabb védelmi uniót kell kiépítenie, amely törekvése a Brexit-népszavazás után vált egyértelművé. Németh Zsolt szerint fontos előrelépés, hogy az EU vezetőinek tavaly decemberben sikerült megállapodásra jutniuk a hadiipari és védelmi együttműködés elmélyítéséről a NATO-tól független cselekvési struktúra kialakítása érdekében. „Habár ildomos lenne, ha a NATO bizonyos hatásköröket – például az Égei-tengeri szerepvállalás keretén belül – átadhatna Európának, az uniós védelmi struktúra azonban semmiképpen sem jelentheti a NATO alternatíváját” – jegyezte meg a politikus. Noha egyelőre szó sincs arról, hogy a szorosabb védelmi együttműködés közös haderő felállítását célozná, a magyar miniszterelnök egy ideje kitartóan szorgalmazza a német-francia összefogással megvalósuló uniós hadsereg létrehozását. Mindamellett, hogy az üzenet jól illeszkedik a magyar kormány által propagált biztonságpolitikai narratívába, természeténél fogva ütközik a föderalizmusellenes orbáni gondolattal. ■

MILYEN EURÓPAI UNIÓT AKARNAK A V4-EK?

Kép forrása: TASR

A visegrádi országok egyszerre erősítenék a tagállamok szerepkörét a Bizottsággal szemben és védelmeznék a schengeni övezetet és az unió négy alapszabadságát. Nem meglepő módon az alapszerződés-módosítás is itt lóg a levegőben. Az EurActiv közép-európai partnereinek riportja.

Szerzők: Zuzana Gabrižová, Zgut Edit, Adéla Denková, Krzysztof Kokoszczyński,

Vallettában a Lengyelországból, Szlovákiából, a Csehországból és Magyarországból álló V4-ek úgy határoztak, hogy közös állásponttal járulnak hozzá a Római nyilatkozathoz. A dokumentum – amelyet a március végi római csúcs alkalmából, a Római Szerződés hatvanadik évfordulójára emlékezve szövegeztek – az EU jövőjének körvonalazását célozta.

Különböző elképzelések keringenek ezzel kapcsolatban azóta, hogy Angela Merkel és az olasz házigazdák a különböző integrációs szintekről, mint az EU egyik lehetséges fejlődési útjáról kezdtek beszélni. Az EU Schengenben és az eurozónán keresztül eleve többsebességű formában működik. Mindazonáltal a V4-ek már régóta úgy vélik, jobb nem barátkozni a rugalmasság gondolatával, mert az a fejlesztések tekintetében perifériára szorítaná őket, ez pedig hosszú távú következményekkel járna.

Mindenki számára egyértelmű, hogy az EU jövőjét sokkal inkább az ideai választások (főként a francia, holland és német) eredménye fogja befolyásolni, semmint, hogy végül mit vetnek majd papírra Rómában. Ennek ellenére Róma és a találkozózt megelőző hetek az EU reformról szóló vitákról fognak szólni, a Visegrádi csoportnak pedig feltett szándéka hallatni a hangját.

LENGYELORSZÁG: SZÜKSÉGES A REFORM

Lengyelországban széleskörű egyetértés övezi az Európai Unió reformjának szükségességét és elkerülhetetlenségét, elenyésző azok száma, akik ezt másként gondolják. A szükséges változások felvázolása azonban már nehezebb megy, mind az EU, mind pedig Lengyelország uniós pozíciója szempontjából.

A fő kérdés, hogy Varsó erőltesse-e a tárgyalások megnyitását egy új alapszerződés megalkotására. Egy ilyen kezdeményezés az EU teljes felépítését átrendezhetné és elméletben lehetőséget biztosítana megváltoztatni az unió teljes működését.

Jarosław Kaczyński, a kormányzó Jog és Igazságosság (PiS) pártjának vezetője megnyitná az új szerződés megvitatásáról szóló vitát. Múlt évben elárulta, hogy már fel is keresett egy ügyvédet a szóban forgó indítvány előkészítésével. Miután Kaczyński vasmarokkal irányítja a kormányt, Beata Szydło miniszterelnök tavaly szintén az EU megreformálásának fontosságát hangsúlyozta, azt ígérve, hogy dolgozni fog az ügyön. A lengyel külügyminisztérium ugyanezen az állásponton van.

Eugeniusz Smolar, a Nemzetközi Kapcsolatok Intézetének (Centre for International Relations) szakértője ellenben úgy véli, „nincs esély a szerződések módosítására, mivel egyetlen kormány sem fogja megkockáztatni egy ilyen irányú javaslat bukását”. Smolar különösnek tartja, hogy „Kaczyński erőlteti a szerződésmódosítást, hiszen bizonyára vannak körülötte, akik tudják, mennyire beláthatatlan folyamatról van szó”. Smolar ugyanakkor egyetért azzal, hogy „az EU-nak reformokra és alkalmazkodásra van szük-

sége, ahogyan a kezdetek óta ez jellemzi a működését”.

Egyelőre semmilyen konkrét reformjavaslat nincs az asztalon. Kiindulva azonban a kormányzati irányvonalból, Varsó várhatóan a tagállamok és a kormányközi jelleg megerősítését szorgalmazza majd azzal a céllal, hogy csökkentse a Brüsszelre átruházott hatalom mértékét. Szydło kiemelte, a reform célja annak biztosítása, hogy „az EU erősítse a tagállamokat, ami jelenleg nem tapasztalható”, egyúttal „biztosítsa [a lengyel] szuverenitás védelmét”.

Ugyanakkor „a tagállami szuverenitás erősítése Lengyelország EU-ban betöltött pozícióját veszélyeztetné” - mondta Katarzyna Pełczyńska-Nałęcz, a Báthory István Alapítvány Nyílt Európa Programjának igazgatója. Szerinte mivel Lengyelország az EU gyengébb gazdasággal rendelkező országai közé tartozik, a nemzetek feletti intézmények gyengítésével a lengyel érdekérvényesítő képesség csökkenne.

Noha még korai a reform pontos tartalmáról beszélni, Smolar úgy véli, a növekvő euroszkepticizmus mélyebb, önkéntes alapú és a magországokra koncentrálódó integrációhoz vezet majd. „A PiS pedig üdvözlő ezt”, tette hozzá arra utalva, hogy a lengyel kormányzó párt nem támogatja az integráció elmélyítését az unió többi részével.

Rafał Dymek, a lengyel Robert Schuman Foundation igazgatója szintén úgy látja, a reform szükségessége az EU szerkezetében rejlik. Bár úgy véli, a szükség órája eljött, óva int attól, hogy mindez kidolgozott terv nélkül vegye kezdetét. „Mielőtt bármilyen változtatásba kezdünk, meg kell határoznunk, pontosan mik a céljaink. Mi legyen az EU kötelezettsége? Az elmúlt húsz év alapján milyen kihívásokra kell felkészülnie? Milyen társadalmi szempontokat kell lefednie az EU-nak?”, tette fel a kérdést, figyelmeztetve, hogy amíg ezekre nem ismerjük a választ és nem társítunk hozzá megfelelő pénzügyi és intézményi keretet, addig csak kaotikus eredményt kaphatunk.

Pełczyńska-Nałęcz semmi esélyt nem lát a gyors reformra. „Egy, az EU-hoz hasonlóan komplex rendszer számára minden reformtervnek erős és nagymértékű támogatásra van szüksége az érintettek részéről. Jelenleg nem látok ilyet Lengyelország körül” - mondta.

MAGYARORSZÁG: KÉTARCÚ RETORIKA

Orbán Viktor 2010-es hatalomra kerülése óta „szabadságarcharcot” folytat Brüsszel ellen, felfogásában az Európai Bizottság tehető felelőssé az unió jelenlegi összetett (gaz-

(folytatás a következő oldalon)

dasági, politikai) válságáért. „Valahányszor a miniszterelnökök nem tudnak konszenzusra jutni egy kérdésben – és ilyen kérdés volt a kötelező migránkvóta ügye –, szemlátómást rutinná válik, hogy a Bizottság kötelező érvényű politikai intézkedéseket fogantatás” – írta Orbán a National Review konzervatív amerikai folyóiratban közzétett cikkében.

A valóság azonban az, hogy a testület egyre inkább a Tanács és az Európai Tanács szoros ellenőrzése alatt működik egy újfajta kormánykötés keretein belül. „A bajokért sok esetben éppen a kormányközi intézményeket, és ezáltal a tagállamokat kell okolni. Az euro válságkezelését 2010-2013 között gyakorlatilag teljes egészében az Európai Tanácsban és a Tanácsban menedzseltek le, a Bizottság marginális közreműködésével – mondta Csehi Róbert közgazdász, politológus, a CEU kutatója. Csehi szerint amennyiben Orbán Viktor nem elégedett az uniós döntéshozatal irányával, akkor építsen koalíciót az Európai Tanácsban belül, és tegyen javaslatot az uniós alapszerződés módosítására.

A magyar kormány eddig ugyanakkor meglehetősen vegyes jelzéseket küldött a szerződésmódosítással kapcsolatban. Tavaly, év elején Orbán Viktor maga szorgalmazta ennek szükségességét, majd a Brexit-népszavazás után visszafogta a retorikát. „Ez a magyar diplomácia részéről jelzés, hogy „megkereshetőek vagyunk”, ha a nagyobb tagállamok is készek kinyitni. Szerződésmódosítás nélkül az EU aligha tud majd továbblépni, ez azonban annyira kockázatos projekt – különösen a referendum-köteles országokban – hogy várhatóan megint csak a halogatás marad” – mondta Felely Botond, a CEID (Central for Euro-Atlantic Integration and Democracy) kutatója.

Budapest egyelőre láthatóan kivár. „Magyarország az intézmények hatásköreinek módosítása helyett elsősorban az EU működésének javítására kíván koncentrálni, a jogi formáról még nem időszerű tárgyalni, abban nyitottak és rugalmasak vagyunk” – mondta a Political Capitalnek Takács Szabolcs uniós ügyekért felelős államtitkár. Magyarország számára a valódi próbatétel az lenne, ha pozicionálnia kellene magát egy intézményileg is kétbesszerű unióban, ahol a mag-Európa alapját az eurozóna-tagság képezné, ugyanis a magyar kormány egyelőre nem kíván csatlakozni a valutaövezetbe. Takács Szabolcs ezzel kapcsolatban elmondta, hogy Magyarország lehetségesnek tartja a mélyebb gazdasági együttműködést a sikeres eurozóna érdekében, de csak akkor, ha a belső piac egysége és az egyenlő versenyfeltételek biztosítottak, és a kívül maradók később szabadon dönthetnek a csatlakozásról.

A magyar miniszterelnök 2017-et egyenesen a „lázadás éveként” hirdette meg, amit javarészt a Bizottság és a mainstream európai elit ellen kíván folytatni. Ám retorikája

ellenére a magyar társadalom kiugróan jó véleménnyel van az uniós intézményekről: a Pew Research 2016-os felmérése szerint a megkérdezett magyarok 61 százaléka pozitívan tekint az EU-ra, ez Franciaországban mindössze 38 százalék. A Medián tavalyi felmérése szerint a megkérdezett magyarok 77 százaléka jónak tartja, hogy Magyarország az unió tagja. Orbán kettős retorikája követi ezt a trendet, aki Brüsszel állandó ütlegetése mellett az EU-tagság gazdasági előnyeit hangsúlyozza a bennmaradás mellett.

„Orbán Jaroslaw Kaczynskivel közösen meghirdetett „kulturális ellenforradalma” az EU „regionális mezben” történő felforgatására irányul. Arra játszik, hogy a liberális politikai elit megbukik a 2017-es nemzeti választásokon, amelynek következtében ő, és a hozzá hasonló populisták vehetik át a hatalmat Európában” – adott hangot véleményének Hegedűs István, a Magyarországi Európa Társaság elnöke.

SZLOVÁKIA: EZ NEM VÉDEKEZŐ REFLEX

Szlovákiában nem látszik határozott politikai szándék az EU nagymértékű átalakítására, mindössze abban van konszenzus, hogy az EU-t meg kell erősíteni. Ennek mikéntjéről azonban vajmi keveset lehet tudni. Az uniós tanácsi elnökséget átadó Szlovákia azonban mintha kissé nyitottabban viszonyult volna az EU jövőjét érintő kérdésekre, legalábbis a múltban tapasztaltakhoz képest.

A V4-ek Római Nyilatkozathoz kapcsolódó tervezett hozzájárulásával kapcsolatban Robert Fico szlovák miniszterelnök arra utalt Vallettában, hogy a közös álláspont az „önálló tagállamok szerepére” koncentrál.

„Muszáj, hogy tiszteljük egymást az EU-n belül, nem lehetnek erősebb és gyengébb tagállamok (...) Nem kívánunk semmit szétszakítani, csupán egy kicsivel bátrabbnak lenni”, figyelembe véve a Brexitet és az új amerikai hozzáállást – mondta Fico. A V4-ek ki akarják használni a lendületet, hogy előjöhessenek, „másfajta gondolatok, amelyekre egyébként feltehetően nem számíthatnának tőlünk”.

Ivan Korčok, a külügyminisztérium államtitkára azt mondta, a V4-ek „a három legfontosabb szempontnak: az eurozónának, Schengennek és a közös piacnak” a védelmét fogják hangsúlyozni. Szlovákia tisztában van az alapító országok abbéli igyekezetével, hogy a mélyreható reformot egy mélyebb integráció és egy „még szorosabb unió” iránti elkötelezettség vezesse.

A szlovák miniszterelnök szerint Szlovákia nem látja szükségesnek a szerződések megnyitását. Ivan Korčok elismerte, hogy a V4-ek közt „talán nincs meg az egyetértés, amikor a Lengyelország által szorgalmazott, mélyreható belső változásokról van szó”.

Korčok szerint ez nem azt jelenti, hogy Szlovákiában „tabuk” lennének vagy „védekező

reflex” érvényesülne bármilyen, az EU jövőjét érintő vita tekintetében, legyen szó akár a szerződésekről, akár a megkülönböztetett integrációról.

„De muszáj tisztáznunk, milyen elkülönülés és milyen téren visz minket előrébb. Semmi képp sem válhat az EU jövőbeni működésének fő szempontjává, mert könnyen szétterjedéshez vezethet.” A szerződésmódosítástól való tartózkodás tehát nem ideologikus, abból ered, hogy nincs letisztázva, mit kéne konkrétan megváltoztatni.

Ezzel együtt Pozsony úgy véli, a tagállamoknak kell a reformról szóló vita motorjául szolgálni. Az államtitkár elismeri, hogy a Bizottság fehér könyve az EU jövőjéről „legitim hozzájárulás a vitához”, ugyanakkor nem gondolja, hogy a megoldás megtalálása uniós „intézményi feladatkör” lenne.

A szlovák hivatalnokok egy része támogatja a további integrációt. „Olyan ponthoz értünk, ahol vagy teszünk egy nagy lépést előre – ez volna az én preferenciám –, vagy szétesünk darabokra. Bármelyik legyen is, a jelenlegi helyzet fenntarthatatlan” – mondta Ivan Lesay, a pénzügyminisztérium volt európai ügyekért felelős államtitkára, jelenleg magas rangú hivatalnok. Számára a főként politikai kockázatot jelentő „félleg befejezett terméknek minősülő” eurozóna helyzete lehet erre példa. A szociális ügyek, az adózás, a biztonság és a külpolitika mind a további integráció célpontjai lehetnek, amelyek per se nem lehetnek önmagukban vett célok.

Lesay szerint, a legvalószínűbb forgatókönyv, hogy az EU jelentősége szépen lassan csökkenni fog. Támogatnának-e a szlovákok egy nagyobb váltást? Igen is meg nem is, valószínűleg attól függ, hogyan teszik majd fel a kérdést.

Az EU támogatottsága továbbra is viszonylag magas Szlovákiában, de egy új kutatás, amely mélyebbre tekintett az állampolgárok pozitív vagy negatív megítélésében, okot ad az óvatosságra. „Ami meglepett minket, hogy sok résztvevő, aki spontán rávágta, hogy pozitívan érez az EU-val kapcsolatban, később, amikor specifikusan beszélgettünk, nagyon kritikussá és csalódottá vált”, mondta Aneta Világi a Comenius Egyetem kutatója.

„Nem szabad túlzott magabiztosságot mutatnunk az európai integrációt övező társadalmi támogatottságunkkal kapcsolatban”, figyelmeztetett. „Ha bármilyen »Nigel Farage« a családottságra és elégedetlenségre alapozó mozgósításba kezdene, attól tartok, a jelenlegi konszenzus az EU hasznosságáról nagyon gyorsan elillanhat.”

CSEHORSZÁG: A PIAC NÉGY SZABADSÁGA ÉS A BIZTONSÁG

Csehország mindig ellenezte mind a szerződések felnyitását, mind a különböző szintű

(folytatás a következő oldalon)

integrációt. Prága szerint a meglévő jogi keretek és eszközök elegendőek a jelenlegi problémák leküzdésére, az EU-nak pedig a többfokozatúságtól függetlenül az állampolgárok legfőbb problémáinak megoldására kell koncentrálnia. Ezek a tárgyalások beárnyékolódnak a jövőbeni európai biztonsági együttműködés kérdéseiben.

A cseh miniszterelnök, Bohuslav Sobotka (Szociáldemokraták) a Brexit és az európai projekt jövőjének megtárgyalását tervezi valamennyi parlamenti párttal a közeljövőben. Mint mondta, „nemzeti” szintű vitát akar a teljes politikai spektrum bevonásával. Pavel Fára, a cseh Ipari Szövetség tagja szerint, a hazai vita egyik problémája, hogy az európai ügyeket a populisták arra használják, hogy „vihart kavargassanak egy pohár vízben”, miközben a fontos kérdések partvonalra szorulnak.

„Mátfelől, az európai képviselőknek fel kéne ismerniük, hogy olykor haszontalan javaslatokat tesznek, amik inkább megosztják az EU-t, mintsem megoldanák a jelentkező

ügyeket”, tette hozzá.

„Nincs szükségünk több Európára, kevesebb van szükség. Kevesebb bürokráciára és szabályozásra, több EU–USA kapcsolatra, több szabad kereskedelemre”, mondta Jan Zahradil az ODS euroszeptikus párt európai parlamenti képviselője az EurActiv.cz-nek.

Egy, a Public Opinion Research Centre (CVVM) által 2016 áprilisában végzett közvélemény-kutatás szerint, a csehek csupán egyharmada (36%) gondolja, hogy az európai projektnek van jövője. A megkérdezett 1063 válaszadónak több mint fele (53%) mondta, hogy nincs reménye az integrációval kapcsolatban. Az eredmény nagyon hasonló a korábbi, 2012-es felméréséhez.

Az Eurobarometer tavalyi felmérése szerint a csehek az EU-val szemben a bevándorlást (63%), a terrorizmust (47%) és az államháztartást tartják legnagyobb kihívásnak. Az állampolgárok csak akkor érzik magukat biztonságban, ha biztosak benne, hogy olyan helyen élnek, ahol a külső határok biztosítottak, a hatóságoknak pedig hatásos eszköz-

zeik vannak az emberek védelmére”, mondta Tomáš Prouza, európai ügyekért felelős államtitkár az EurActiv.cz-nek.

Hozzátette, az EU-nak a külső krízishelyzetekben és fenyegetések esetén sokkal inkább aktív globális szereplőként kéne viselkednie.

A csehek egyébként foglalkoztató gazdasági és társadalmi ügyek tekintetében a kormány az EU-s közös piac négy szabadságának megőrzésére fókuszál. „A négy szabadság egyenlően fejlődött. Mind a nemzeti, mind az európai túlsúlyt el kell kerülnünk, hogy e szabadságok ne korlátozódjanak” – mondta Sobotka az Euroskop.cz-nek adott interjújában, hozzátéve, hogy a legsürgősebb ügy a szabad mozgásé.

„Ez az ügy a brexit-tárgyalásokhoz is kapcsolódik. Az Egyesült Királyság döntése, miszerint elhagyja az EU-t, az egyik legnagyobb kihívás elé állítja az uniót” – mondta Luděk Niedermayer az Európa-párti TOP 09 (EPP) európai parlamenti képviselője az EurActiv.cz-nek. ■

AMIBEN BIZTOSAN NEM ÉRTENEK EGYET A V4-EK: OROSZORSZÁG

Aligha találni olyan politikai kérdést, ami jobban megosztaná a visegrádi országokat, mint a Putyin-rezsimmel kapcsolatos álláspontjuk. Ezt a többszámú álláspontot a 2014-ben kiadott kelet-ukrajnai konfliktusban betöltött orosz szerepvállalás és a Krím-félsziget annektálása csak még jobban felerősítette. Az EurActiv cseh, szlovák és lengyel szerkesztősége, valamint a Political Capital közös riportja.

Szerzők: Lukáš Hendrych, Jakub Šimkovič, Krzysztof Kokoszczynski, Zguta Edit,

Miközben a NATO és Oroszország viszonya feszültebb, mint a hidegháború lezárulta óta bármikor, és a V4-ek tagállamokként 150-150 katonai állomásoztatásáról döntöttek a katonai szövetség keleti szárnyát képező orosz határnál, a visegrádi államok Kremellel kapcsolatos hozzáállása meglehetősen sokszínű képet mutat.

Míg a Moszkvával szemben hagyományosan kritikus Lengyelország és a balti államokhoz hasonlóan kifejezetten egzisztenciális fenyegetésként tekint Vlagyimir Putyin orosz elnök geopolitikai törekvéseire, addig a szlovák és a magyar vezetés jóval pragmatikusabb hozzáállást tanúsít, Csehországban pedig Milos Zeman elnök képvisel nyíltan oroszbarát álláspontot.

Bár a visegrádi országok az ukrajnai válság kitörése óta főbb vonalakban követték az Európai Unió egységes politikáját – vagyis támogatták a szankciókat és felszólaltak Ukrajna területi integritásáért –, fontos különb-

segek figyelhetők meg az egyes kormányok politikája között.

Ebben a kooperatív cikkben a visegrádi államok és Oroszország viszonyrendszerét, illetve az ukrajnai válsággal kapcsolatban tanúsított tagállami álláspontokat tekintjük át.

CSEH HARC AZ OROSZ PROPAGANDA ELLEN

Oroszország viszonya a Nyugattal az elmúlt években folyamatosan romlott, s ez alól a trend alól Csehország sem kivétel. A Krím bekebelezése, valamint a kelet-ukrajnai állandó harcok miatt a cseh kormány a kezdetektől fogva támogatja az Európai Unió által Moszkvára kivetett szankciókat. Ebben a tekintetben a kormány álláspontja konzisztens.

Ezt azonban a végrehajtó hatalmi ág egy része ellenzi. Milos Zeman elnök több alkalommal elismételte, a Moszkva elleni szankciók ártanak a cseh földművelőknek és az iparnak. Tavaly azt is kijelentette, hogy a „szankciók a tehetetlenség jelei”. Hasonló véleményen van az Ipari Szövetség elnöke, Jaroslav Hanák. „Kezdeményező szerepet kell vállalnunk, és javaslatot kell tennünk az Oroszország elleni szankciók visszavonására, legfőképpen a visegrádi négyek között” – mondja.

A Moszkva elleni gazdasági szankciók negatívan érinthették a Csehország és Oroszország közötti kétoldalú kereskedelmet, amely 2012-ben 270 millió cseh koronát (10 millió eurót), míg 2015-ben már csak 180 millió cseh koronát (6,6 millió eurót) tett ki.

Másrészt, 2016-ban a teljes cseh exportnak mindössze 1,9 százaléka irányult Oroszországba. Az orosz piacra összpontosító cseh vállalkozók érdekei érthetőek, de ez, illetve Zeman tevékenysége kevésnek bizonyult ahhoz, hogy meggyőzze a kormányt álláspontja megváltoztatásáról. A legtöbb szakértő mindezt inkább pozitívan értékeli.

„Véleményem szerint a kormányunk politikája helyes, bár jobb lenne, ha a nyilvánosságban nagyobb hangsúllyal jelenne meg ez az álláspont” – mondta Michael Romanov, a prágai Károly Egyetem politikai földrajztudósa. „A V4 országainak egységes álláspontot kell képviselnie Oroszországgal szemben. Meg kell akadályoznunk azt az orosz politikát, amely legfőképp a kisebb, a korábbi orosz vagy posztszovjet érdekszférába eső államokra veszélyes” – tette hozzá.

Szeptikusabb az Európai Néppárt (EPP) cseh képviselője, Jaromír Stetina. „A cseh Oroszország-politika túlságosan elővigyázatos. A pragmatizmust előrébb valónak tartja az emberi jogok védelménél és a nemzetközi jognál. A cseh politikusoknak keményebb szankciókat kellene követelniük” – hangsúlyozta. Nézőpontja szerint a V4-eknek Lengyelország példáját kellene követniük. „Ismernünk kell a biztonságpolitikai fenyegetéseket, és meg kell erősítenünk együttműködésünket a NATO-val. NATO-katonákat is szívesen látnék Csehországban” – tette hozzá.

(folytatás a következő oldalon)

A dezinformáció erős hatással van a cseh társadalomra

Nem minden szól azonban a Krímről, az ukrán háborúról és a szankciókról. Csehországban látható, hogy egyre nagyobb erővel küzdenek a dezinformáció és a propaganda ellen. Felmérések szerint a csehek egy része elhiszi a megbízhatatlan vagy ellenőrizhetetlen forrásból érkező híreket, tehát a cseh kormány cselekedetei indokoltak. Példaként lehet hozni a STEM intézet kutatását, amely szerint a csehek több mint fele hiszi azt, hogy az Egyesült Államok okolható a Szíriából érkező bevándorlásért. Az állampolgárok negyede hisz az úgynevezett alternatív médiának és dezinformációs weboldalnak, valamint majdnem 40 százalékuk gondolja, hogy Washington a felelős az ukrán krízisért.

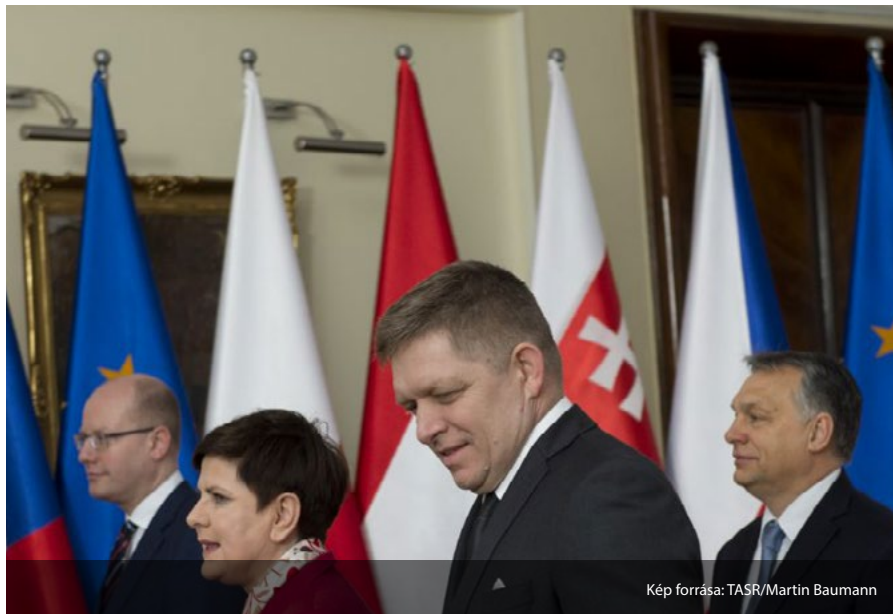
A cseh belügyminisztérium felállított egy új Terrorizmus és Hibrid Veszélyforrások elleni Központot, amely többek között a Csehországon belül terjedő propagandára és dezinformációra fókuszál. Európai szinten is működik egy hasonló projekt, East StratCom Task Force néven; ez elsősorban az orosz dezinformációs kampány ellen jött létre. Jakub Kalensky cseh újságíró, a csapat tagja azt mondja, a propaganda elleni küzdelem leghatékonyabb módja a nemzeti központok felállítása a cseh kormány mintájára.

Barbara Knappová a Prágai Biztonságpolitikai Tanulmányok Intézetétől szintén megerősíti az orosz hibrid veszélyforrások jelenlétét. „A legáltalánosabb módszer a dezinformációk terjesztése úgynevezett alternatív weboldalakon keresztül, bár Oroszország több módszerrel is befolyásolja az európai közvéleményt. Ezek közé sorolhatók a politikai pártokkal és szélsőségekkel kiépített kapcsolataik, a félkatonai csoportok támogatása vagy pénzügyi és gazdasági eszközök” – emelte ki.

A Terrorizmus és Hibrid Veszélyforrások elleni Központ felállításával a cseh elnök nagyon nem ért egyet. Folyamatosan hangsúlyozza, hogy senkinek sincs monopóliuma az igazság felett. Néhány hete még a kibertámadások lehetőségét is megkérdőjelezte. Azt mondta, „a kibertámadásokkal kapcsolatos hatásadászat divatos most”. A cseh elnök szavai ellenére a kormány ezeket a fenyegetéseket komolyan veszi.

LENGYELORSZÁG: A KAPCSOLAT FAGYOS, DE A DEZINFORMÁCIÓ ÍGY IS MŰKÖDIK

A lengyel-orosz viszony nem tartozik a legkiegyensúlyozottabbak közé. Míg a közös, de bonyolult történelem ebben mindenképpen szerepet játszik – beleértve a hidegháborút, amikor Lengyelország nem volt több az oroszok által irányított bábállamnál –, a viszonyrendszert más szempontok is befolyásolják. Az Oroszország és a Nyugat között

Kép forrása: TASR/Martin Baumann

uralkodó ellenséges hangulat figyelembevételével Lengyelország az orosz katonai gyakorlatok és a lengyel határnál állomásozó orosz csapatok miatt aggódik, de a tényleges kétoldalú kapcsolatokat sem a feszültségek enyhítésére használják.

Piotr Buras, az ECFR varsói irodájának igazgatója megjegyzi, „a jelenlegi kétoldalú kapcsolatok nagyon alacsony szinten működnek, és ott tartják majd őket az oroszok Ukrajna-politikája, valamint az orosz-Nyugat viszony, amelynek megváltoztatásáért Lengyelország keveset tehet” – mondta Buras.

Lengyelország tisztán elítélte a Krím orosz bekebelezését a nemzetközi jog megsértése miatt. Ettől kezdve erős kampányt folytatott az Oroszország elleni szankciókért nemzetközi szinten, beleértve az Európai Uniót.

Ezen felül a két ország kapcsolata jelenleg meglehetősen barátságtalan és bármilyen nyíltan oroszbarát álláspontnak kevés esélye van betörni a politika főáramába. Ez viszont messze nem jelenti azt, hogy Lengyelországot megkímélték a különböző oroszbarát dezinformációs kampányok. „Míg a közös történelmünk miatt úgy tűnhet, ellenállók vagyunk az orosz dezinformációval szemben, inkább alávetjük magunkat. Oroszország itt ugyan nem használhat nyíltan oroszbarát eszközöket, úgyesen kihasználja a gyengeségeket” – mondta Marta Kowalska, a Pulasi Alapítvány kutatója.

A gazdasági kapcsolatok szintén hűvösesek Oroszország és Lengyelország közt. Az orosz gáz – és kisebb mértékben az olaj – még mindig fontos részei a lengyel energiaellátásnak. Oroszország továbbá régebben fontos exportcélpontra volt a lengyel gazdaság több szárnyának is, főképp a lengyel földműveseknek. Ez a helyzet a jelenlegi problémás orosz-lengyel kapcsolat miatt változik. Lengyelország továbbra is Oroszország 12. legfontosabb kereskedelmi partnere, de az

import- és exportvolumen minden évben esik, beleértve a lengyel szempontból fontos gépexportot, nem beszélve a mezőgazdasági exportokról, melyeket az orosz ellen-szankciók erőteljesen érintettek.

Lengyelország és Ukrajna: nehéz közös pontot találni a bonyolult közös történelemlről

Az Ukrajnának nyújtott segítség és az az EU-Ukrajna Társulási Egyezmény támogatása ellenére egyre összetettebbek a lengyel-ukrán kapcsolatok az új varsói kormány 2015-ös színre lépése óta. A lengyel kormány a hivatalos retorika szintjén Beata Szydło szavaival élve, „a szabad és független Ukrajnát a lengyel biztonság biztosítékának tekinti”. Ennek érdekében Varsó bilaterális projekteket indítana és együtt dolgozna Kijevvel. A helyzet nem olyan egyszerű, mint amilyennek tűnik.

Lengyelország és Ukrajna a közös történelmi múlt okán nehezen talál közös nevezőt. A jelen kihívásairól szóló vitákat gyakran árnyékolja be az emlékezetpolitika. Példának okáért az ukrán nacionalisták elkötelezettek a hőseikről történő megemlékezés mellett, akiket azonban a lengyelek háborús bűnösnek tartanak. Ugyanígy, a lengyel parlament az ukrán ellenállás 1943 és 1945 közötti cselekedeteit „tömeggyilkosságként” definiálja.

Az orosz dezinformáció a Varsó és Kijev közötti hangulatkeltést célozza

Mindezeknek köszönhetően Lengyelország igen sebezhetővé válik az orosz propaganda számára. Ahogy Kowalska elmondta az Euractiv.pl-nek, „Moszkva tovább élezné a lengyel-ukrán viszonyt, így a dezinformáció előszeretettel célozza a lengyel-ukrán történelmet”.

Másfelől azonban Lukasz Jasina a Lengyel Külügyi Intézet munkatársa arra hívta fel a

(folytatás a következő oldalon)

figyelmet, hogy „az Euromajdan után az ukrán megközelítés Lengyelország felé pragmatikusabbá vált: a kapcsolatok Lengyelországgal annyit érnek, amennyit nyerni lehet velük. Ezért Kijev hűvösen közelít a jelenlegi lengyel kormányhoz: Ukrajna, ismerte a Varsó és Brüsszel közötti feszültséget, tisztában van azzal, hogy Lengyelország többé nem vonható be hatékonyan a saját oldalukon Brüsszelben”. Az egyre növekvő lengyel-ukrán feszültség a következő hónapokban ott lebeg majd a levegőben, megnövelve a diplomáciai konfliktus lehetőségét. Kowalska szerint a lengyel-orosz viszony ugyancsak fagyos marad majd, mivel „nincs esély a rövid távú javulásra”.

SZLOVÁKIA: VONAKODÓ, DE KÖVETI AZ EU ÁLTAL KIJELELT VONALAT

A 19. század második felére jellemző oroszbarát érzelmek a modern szlovák politikán is nyomot hagynak, mivel az ország történelmi tapasztalatai eltérnek a szomszédokétól. A 2016. szeptember 16-i pozsonyi csúcson Robert Fico miniszterelnöknek sikerült felháborodást keltenie a Minszk II. Egyezmény értékelésével. A Reuters szerint Fico azt mondta, „Ukrajna kevesebbet tesz Oroszországnál az egyezmény betartásáért”. Fico olykor megkérdőjelezi az uniós szankciók értelmét. Ennek ellenére uniós szinten Szlovákia teljes mértékben követi az Európai Unió szankciós politikáját. Andrej Kiska elnök véleménye Oroszországról eltér Ficoétól, de kettejük hozzáállása a Krím bekebelezése óta konzisztens.

A Szlovák Külpolitikai Intézet (SFPA) munkatársa, Alexander Duleba megjegyzi, hogy a szlovák miniszterelnöknek sikerült közös érdeket találnia Kijevvel az Északi Áramlat 2. hálózat ellenzése kapcsán, ugyanakkor Fico részt vett a moszkvai második világháborús megemlékezésen. Kiska elnök ezzel ellentétben gyakran hivatkozik a közös európai döntéshozatalra és a szankciók fenntartásának szükségességére. A kettő között valahol félúton helyezkedik el a szlovák kül- és Európa-ügyi miniszter, Miroslav Lajčák, aki próbál közös nevezőt találni – magyarázta Duleba.

A szakértő kiemeli, hogy Szlovákia valójában segített Ukrajnának az orosz gázimportjaik leállításában. „Ez Szlovákia fontosságát hangsúlyozza az ukrán energiabiztonság szempontjából, és a lépést mindenképp a tiszta támogatás jelének kell venni az oroszokkal való konfrontáció összefüggésében” – mondta Duleba.

Vegyes társadalmi érzelmek

Az IVO szlovák társadalomkutató intézet felmérése 2016 márciusában a Heinrich Böll Alapítvány Eltérő Hangok, Közelítő Politikák című kiadványában jelent meg. A visegrádi országokra fókuszáló elemzésben Grigorij Meseznikov azt írta: „Azt látjuk, hogy az orosz-ukrán konfliktus a társadalmaink, külpolitikáink és politikusaink tesztjeként jelenik meg”.

Szlovákia volt akkoriban az egyetlen V4-es ország, ahol a társadalom jobban bízott az oroszokban, mint az amerikaiakban (33% és 23%). „Megerősíthetjük, hogy a szlovák közép nép tradicionálisan jobban kedveli Oroszországot, mint a szomszédos országok közvéleménye. [...] A szlovák közvéleményre jellemző a vegyesség és a saját pragmatikus, rövidlátásra utaló érdekek elsődlegessége az értékalapú megközelítés helyett” – írta Grigorij Meseznikov és Olga Gyárfásóvá.

„Egy évvel később, a szankciók feloldása mellett lándzsát törő véleményvezérek Fico miniszterelnökkel együtt egyre hangsúlyosabbá váltak” – mondta Meseznikov az Euractivnak. Amennyiben Oroszország egy újabb Ukrajna elleni támadás mellett döntene, akkor a szlovák közvélemény inkább Ukrajnával szimpatizálna. Addig viszont fontos a véleményformáló politikusok álláspontja, és hogy miként ábrázolja a konfliktust a média.

Az anti-propaganda egység felállításáról

Szlovákiában a visegrádi régióhoz hasonlóan, médiumok tucatjai terjesztik az orosz propagandát. Olyan szakértők, mint Jaroslav Nad a Szlovák Biztonságpolitikai Intézetből (SSPI) három éven át hangsúlyozták, hogy még a híroldalak komment szekciói is tele vannak külföldön előállított, fizetett véleményekkel, amelyeket nagy valószínűséggel az orosz titkosszolgálatok finanszíroznak. Robert Kalinák belügyminiszter ezt a tényt két évvel később végül elfogadta, amikor azt mondta, vannak „információs csatornák”, amelyek Szlovákia euroatlanti beágyazottságát próbálják aláásni.

Az Euractivnak nyilatkozó szakértők szerint szükség van egy olyan egység felállítására, amely nemzeti szinten szűri a propagandát. A belügyminisztérium szóvivője Michaela Paulenová elmondta, hogy a hibrid hadviseléssel a Nemzetbiztonsági Stratégia jövőbeni verziója foglalkozik majd. Azt azonban nem árulta el, hogy a minisztérium tervei között szerepel-e egy cseh mintára felállított, specializált egység létrehozása

Ugyanakkor Paulenová szerint „a NATO és az EU elleni hangulatkeltésre irányuló szlovákiai orosz propaganda bizonyos elemeivel”, a Nemzetbiztonsági és Elemző Központ (NBAC) foglalkozik, amely összefogja a fő nemzetbiztonsági szervek képviselőit. Hozzátette, hogy a szélsőséges propaganda által generált kockázatok enyhítését a virtuális világban az EMICVEC (Effektív Figyelés, Nyomozás és Erőszakos Szélsőséges Megakadályozása a Virtuális Térben) projekt is segíti.

MAGYARORSZÁG AZ EU-OROSZ KAPCSOLATOK ÚJRAINDÍTÁSÁNAK „PILLÉRE” SZERETNE LENNI

Az ukrajnai válság kirobbanása óta két évvel belül harmadszorra találkozott Vlagyimir Putyin és Orbán Viktor. Az orosz elnök legutóbb 2017. február 2-án látogatott Bu-

dapestre. Mindez példa nélküli az európai vezetők körében, és egyben jól érzékelteti a magyar kormány speciális hozzáállását a jelenlegi orosz vezetéshez.

„Ez nem egy kölcsönös bizalmon alapuló kapcsolat. Orbán Viktor 1988-tól 2009 végéig Európa egyik legoroszáellenesebb politikusa volt, amit Moszkvában nem felejtettek el” – mondta Rácz András Oroszország-szakértő, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem oktatója. Rácz szerint az orosz-magyar viszonyrendszer eseti érdekek mentén alakuló aszimmetrikus viszonyrendszer, amelynek keretében a magyar kormány az olcsó energiaáruk segítségével választási győzelemre, az orosz fél pedig az uniós szankciók feloldásának előmozdítására törekszik.

Az energiafüggésből levezethető pragmatizmus ténylegesen meghatározta a mindenkori magyar kormányok Moszkva-stratégiáját, és a jelenlegi magyar-orosz gazdasági kapcsolatok egyik legfontosabb ékköve a részleteiben titkosított és orosz hitelből megépíteni tervezett paksi beruházás. Sz. Bíró Zoltán Oroszország-szakértő szerint kifejezetten abszurd, hogy a Fidesz a nukleáris megállapodás megkötését a magyar energiafüggetlenség és energiabiztonság növelését célzó beruházásként ünnepli. „Már csak azért is abszurd, mert az Oroszországtól történő közvetlen gázvásárlások az elmúlt 7-8 évben a paksi projekt nélkül is igen jelentősen csökkentek” – mondta a szakértő. Az alacsony energiaárakat lehetővé tevő hosszútávú gázszerződések azonban a rezsicsökkentés politikájának meghirdetésével egyszer már választási győzelemhez segítették Orbánt 2014-ben. „Magyarországot nem minősíteném orosz érdekszférának, de mindenképpen olyan entitásnak, amelybe Moszkva már forrásokat ölt, és amiért cserébe Putyin elvár valamiféle viszonzást” – mondta Deák András György, a MTA Világgazdasági Intézetének tudományos főmunkatársa.

Az orosz geopolitikai agresszió relativizálása

Budapest elsősorban abban különbözik a Moszkvával hagyományosan keményvonalasabb álláspontot képviselő Lengyelországtól és a balti államoktól, hogy az ukrajnai válság vonatkozásában nem látja az orosz veszély kontinuitását. Erre utalt többek között Szijjártó Péter külügyminiszter tavaly nyári kijelentése, miszerint a kormány nem tekint egzisztenciális fenyegetésként Moszkvára, de tiszteletben tartják, hogy Varsóban és a balti államokban ezt másként látják. Orbán Viktor a Putyinnal közösen tartott sajtótájékoztatón egyenesen odáig ment, hogy a kétoldalú gazdasági együttműködés sikereit a „kontinens nyugati felén erőteljes oroszellenes hangulat” és a szerinte „divatos

(folytatás a következő oldalon)

oroszelles politika” ellenében méltatta. Az ukrainai konfliktussal összefüggésben Orbán mindössze a Minszki megállapodás betartásának fontosságát hangsúlyozta, amellyel gyakorlatilag relativizálta az orosz agressziót, és egyben komolytalanná tette a magyar kormányzat Ukrajna területi szuverenitását, európai csatlakozását támogató hivatalos álláspontját.

„A magyar kormány Minszk II-t mantrázó álláspontja muzsika a Kreml fülének. A megállapodásban ugyanis Oroszország, mint érintett fél semmilyen módon nem szerepel, ahogy a Krím ügye sem. Mindebből pedig az következik, hogy a minszki megállapodás nem lehet alapja egy majdani átfogó ukrainai rendezésnek” – mondta Sz. Bíró Zoltán.

Az Orbán-kormány Magyarország szerepét az európai-orosz kapcsolatok újraindításának egyik „pilléréként” jelölte meg az uniós szankciók megszüntetése melletti folyamatos érveléssel, amelynek következtében a Sputnik orosz propagandacsatorna Budapestet egyenesen a Kreml „faltörő kosaként” jellemezte. A Fidesz szerint a szankciók súlyos, minimum 6,5 milliárd eurós exportvesztést okoztak Magyarországnak, amely összeget a kormány bevallása szerint is egy vágyott állapothoz képest kalkulált ki a Külgazdasági és Külügyminisztérium. „A

szankciós politika nem csak az orosz gazdaság teljesítményét befolyásolja, hanem a vele szoros kapcsolatban lévő volt szovjet tagköztársaságokat is, és ennek nagyon erős hatásai vannak Magyarországra vonatkozásában. Az áruexport és a szolgáltatásexport visszaesésével a veszteség összesen 6,7 milliárd USD” – mondta el ezzel kapcsolatban a Political Capitalnek Csutora Zsolt, a Magyar Külügyminisztérium keleti nyitására felelős helyettes államtitkára. Ezt a számot azonban a szaktárca korábbi bevallása szerint nem a valós, 2013-as adatokhoz, hanem az általuk elképzelt, szankcióktól mentes 2014-2016-os helyzethez viszonyítva kalkulálta ki.

Sz. Bíró Zoltán szerint a valóságtól teljesen elrugaskodott összeg kormányzati hangoztatása azt a célt szolgálja, hogy megalapozza a szankciós politika bírálatát, és igazolva lássa a magyar miniszterelnök elhíresült fordulatát, miszerint a szankciós politikával „lábon lóttuk magunkat”.

Követni az orosz példát

Az immáron rendszeressé vált orosz-magyar vezetői találkozó gazdasági kapcsolatokon túlmutató jelentőségét elsősorban az adja, hogy Orbán Viktor 2014-ben maga hivatkozott az orosz illiberális modell sikerességére, és mintha az orosz receptet követve lépne

fel a szabad sajtó és a „kormánybuktatóknak” vagy „idegen ügynököknek” bélyegzett civil szervezetek ellen. Semmilyen formában nem képezi továbbá a magyar kormányzati retorika részét a hivatalos orosz hadviselés részeként elfogadott információs háború megléte, ellentétben például Csehországgal vagy Lengyelországgal. Pedig még a külügyminisztérium háttérintézménye is leírta: az orosz propagandagépezet eszközként használja Magyarországot az EU és a nyugati értékrend elleni támadáshoz.

Az erősödő politikai befolyást jelzi továbbá, hogy az orosz titkosszolgálati befolyás magyar vagy regionális nemzetbiztonságot fenyegető ügyeinek, így például a Bőnyben „orosz diplomatákkal” gyakorlatozó szélsőjobb oldali, paramilitáris szervezet esetének megfelelő kivizsgálása és az orosz szál feltárása nem történt meg, és várhatóan nem is fog megtörténni, a szoros magyar-orosz viszonyra tekintettel. Mindez egy olyan társadalmi közegben, ahol a megkérdéztet magyarok mintegy harmada szerint Magyarországnak a Nyugat részének kellene lennie, a keleti orientáció alig jelenik meg. A relatív többség ugyanakkor hazánkat valahová a Nyugat és a Kelet közé helyezné el – legalábbis geopolitikai és kulturális értelemben. ■

A V4 ENERGIABIZTONSÁGA: A NUKLEÁRIS ENERGIA ÉS A SZÉN FÖLDJE

A visegrádi országok igyekeznek biztosítani energiatüreltségüket és ezzel egyidőben teljesíteni a klímaváltozással kapcsolatos kötelezettségeiket. A nukleáris energia egyes országok számára jó megoldásnak tűnik, mivel a földgáznak csak csekély szerep jutna mellette az áramellátás biztosításában.

Szerzők: Zgut Edit, Krzysztof Kokoszczyski, Pavol Szalai, Adéla Denková

Az európai energiarendszerek dinamikusan változnak, a megújuló energiaforrások növekvő arányú használata felülírja a múlt alapigazságait. Az ideális energiakerék az EU-ban az energiafelhasználás hatékonyságán, a megújuló energiaforrásokon és a földgázon alapulna; ez elég rugalmas konstrukció ahhoz, hogy versenyezzen a nap- és a szélenergiával.

A helyzet iróniája, hogy a jelenlegi piaci viszonyok közepette nem lehet haszonnal üzemeltetni gázerőműveket, és sokak szerint ez épp a megújuló források hibája.

Tavaly novemberben az Európai Bizottság benyújtott egy nagy törvényalkotási csomagot (az úgynevezett Téli Csomagot), ami nem más, mint egy kísérlet az uniós energiapiaci stabilitás visszaállítására.

Alapvetően két út áll Európa előtt a hagyo-

mányos erőművekbe való befektetések biztosítására: a tagállamok választhatnak, hogy a piaci alapú megközelítést vagy az úgynevezett kapacitásmechanizmust alkalmazzák, amelyet úgy terveztek, hogy jutalmazza az áramtermelő források fenntartását.

Ez az egyik ügy, amelyben a visegrádi országok – Lengyelország, Csehország, Szlovákia és Magyarország – megosztottak. Míg a csehek ellenzik a kapacitásmechanizmus bevezetését, addig Szlovákiában már be is vezették ennek a rendszernek egy bizonyos forrását.

Lengyelország a saját módszerének bevezetésére készül, de a szénre rászoruló ország erősen a Bizottság környezetszennyezési limitet bevezető javaslata ellen foglal állást, mely a szénerőműveket kizárná az kapacitástámogatáson alapuló rendszerekbe való belépéstől.

Lengyelország szénfüggésének csökkentésére megoldást kínálhat a nukleáris energia. Ez a lépés a többi visegrádi ország politikájával egyező irányba mutatna. Épp két új reaktort építenek Szlovákiában, Csehország pedig nemrég kezdett beszállítók után nézni egy újabb reaktorhoz. Magyarországon pedig már zöld utat kapott az orosz kölcsönből épülő Paks II projekt.

MAGYARORSZÁG: EGY SZÓ - PAKS

Az Orbán-kormány energiastratégiájának epicentrumában a paksi atomerőmű két új reaktorblokkjának megépítése áll, amelyről Magyarország 2014. január 14-én írta alá megállapodást Oroszországgal. A magyar kormány szerint a 70 százalékos hazai energiainport-szükségletet legkönnyebben a paksi kapacitásbővítéssel lehet kielégíteni; az atomerőművi blokkok üzemanyaga viszonylag stabil áron, előre, hosszú időre beszerezhető, kis helyen tárolható, így szavatolván a folyamatos termelést. A Fidesz szerint a beruházás célja Magyarország energiafüggőségének csökkentése.

Aradszki András kormánybiztos érvelése szerint szükség van olyan stabil áramtermelő rendszerekre és új kapacitásokra, amelyek nem függenek az időjárási körülményektől, e nélkül ugyanis veszélybe kerül a megfelelő árú villamosenergia-ellátás és a széndioxid-kibocsátás csökkentése is. Szakértők szerint a magyar energiamixben van helye a nukleáris energiának, már csak a források diverzifikálása szempontjából is.

Jávor Benedek, az Együtt zöldpárti EP-képviselője szerint viszont nonszensz, hogy a Fidesz-kormány egy orosz hitelből, orosz

(folytatás a következő oldalon)

technológiával, orosz kivitelezésben épülő, orosz (import-)üzemanyagot használó, orosz közreműködéssel üzemeltetett atomerőmű-megállapodással enyhítené Magyarország 60 százalékos energiakitettséget Oroszország irányában. „Politikai indíttatású projektről van szó, ami mesterségesen generált problémára ad választ, vagyis, hogy e nélkül lehetetlen megfelelő ellátást garantálni. A valóság azonban az, hogy a kormány kísérletet sem tett bármilyen érdemi alternatíva felvázolására a két új blokkal szemben, pedig becslések szerint a megújuló energiák használatával és az energiahatékonyság növelésével akár harminc százalékkal alacsonyabbak lehetnek a beruházási költségek a paksi bővítésre szánt összegnél – mondta az EP-képviselő.

Kép forrása: bbj.hu

Az Európai Bizottság egyébként több ponton kifogást emelt a 12,5 milliárd eurós paksi beruházás ellen a közbeszerzés hiánya és az atomerőmű tiltott állami támogatása miatt – majd mégis zöld jelzést adott a projektnek. Országos népszavazást kezdeményezett a kérdésről a Lehet Más a Politika és a Párbeszéd; a bővítést a legutóbbi felmérések szerint a megkérdezettek 43 százaléka ellenzi, 23 százalék azonban még nem alakította ki álláspontját.

A magyar kormányok egyébként sosem viseltettek soha különösebb szimpátiával a megújuló energiaforrások iránt, inkább az uniós kötelezettségvállalás részeként felfogott kényszerként tekintettek rá, csakúgy, mint az energiahatékonyság kérdésére. „Az Orbán-kormány egészen odáig ment, hogy külön adókkal sújtja a napenergiát érintő beruházásokat, és teljesen ellehetetlenítette a szélerőmű-telepítéseket. Ez példátlan és nyíltan szembe megy az európai energiapolitikával, illetve a globális trenddel” – mondta Ámon Ada, az Energiaklub elnöke.

El a kezekkel az energiaárraktól!

Az energiapolitika a magyar kormány és Brüsszel egyik tartós ütközőpontjává vált, mivel Orbán Viktor szerint az EU az energiaunió létrehozásával a téli csomag részeként akarja betiltani a rezsicsökkentést a villamosenergia piacot szabályozó irányelv módosításával. A testület valójában azt kifogásolja a magyar energiapolitikával kapcsolatban, hogy az energiaárakat a kormány rendeletben szabja meg, és a kedvezmény kizárólag lakossági fogyasztókra érvényes. A Fidesz pragmatikus okokból is ragaszkodik a lakossági áramárak tagállami szabályozásához, mivel ez saját választási céljait is szolgálhatja – mondta Stier Gábor újságíró, az orosz Valdaj klub tagja arra utalva, hogy a rezsicsökkentés már 2014-ben a Fidesz közpon-

pótlás alapja. „Jelenleg a régi nukleáris reaktorokban előállított energia a legolcsóbb” – mondta Duleba az Euractiv.sk-nak.

Ennek ellenére az elemző szerint előrelátható a nem központosított megújuló árnyának fokozatos növekedése, melyek 2015-ben az energiaszükséglet 23 százalékát biztosították; ebben a vízenergia játszott a legjelentősebb szerepet.

„A nukleáris energia az alacsony légszennyezettséggel járó energiaelőállítás alapja, a megújulóknak pedig komoly szerepük van az EU-tagság által felrótt kötelezettségek teljesítésében, és segítenek csökkenteni a globális felmelegedés hatásait is” – írta a szlovák környezetvédelmi minisztérium, az „energiabiztonság” és a „költséghatékonyság” elsőbbségét hangoztatva.

A megújuló növekvő aránya a Szlovák Fotóvoltaikus Ipari Szövetség (SAPI) fő céljai közé tartozik. „A nagy központi rendszerek – beleértve az atomreaktorokat – a múlt relikviái” – mondta el Ján Karaba az Euractiv.sk-nak.

Arról sikerült konszenzust kialakítani, hogy a megújuló hazai erőforrásként az utánpótlás biztosításának eszközei. Ugyanakkor a túlnyomó többség szkeptikusan tekint a megújuló pénzügyi támogatásaira és tartanak a rendszer stabilitásában játszott szerepüktől. Igazából 2013 óta az elosztórendszer üzemeltetői visszautasítják a 10 kW-nál nagyobb kapacitású megújuló hálózatra való csatlakoztatását.

Karol Galek a szlovák parlament gazdasági bizottságának ellenzéki tagja és a Sloboda párt energiügyi szakértője úgy gondolja, hogy a nukleáris energia továbbra is meghatározó szerepet fog játszani. Azt azonban hozzáteszi, hogy „a pénzügyi támogatás nélkül működő megújuló, amelyeket mindig a helyi viszonyokra kell szabni, hordozzák a legnagyobb lehetőséget”.

Karel Hirman energiaszakértő szerint „az energiabiztonság fogalma azt jelenti, hogy a megfelelő mennyiségű energia legyen elérhető méltányos és megengedhető áron, akkor, amikor erre az energiára éppen szükség van”. Ez magában foglalja azt, hogy a keverék nem fenyegetheti a hálózat stabilitását előre meg nem jósolható ingadozásokkal. „A megújuló telepítésének ebben a keretben kell maradnia” – mondta Hirman az Euractiv.sk-nak.

Szén a gáz ellen: a szén a győzelem

Gyakran emlegetett tény, hogy a megújuló pénzügyi támogatása deformálta a piacot, ami alássa a gázalapú energiát. Ezt a modern gázerőmű, a Malzenice sorsa igazolja.

„Egy rövid tesztüzem után be kellett zárni az üzemet, mert nem tudott áramot előállítani a 70 EUR/MWh árszint alatt, míg a hosszú

(folytatás a következő oldalon)

ti kampányüzeneteként jelent meg. Stier szerint ezért is fontos, hogy Magyarország minél jobb tárgyalási pozíciókat alkudjon ki Oroszországgal. Ez szerinte a hosszú távú földgázszereződés Magyarország számára kedvező kitalálásával sikerült is. Ámon Ada ezzel szemben aggodalmának adott hangot amiatt, hogy egyre több szalon függünk az orosz energiapártól. Szerinte a részleteiben titkosított paksi atompaktummal nemcsak energetikai, hanem politikai értelemben is kiszolgáltatottá válunk az orosz érdekeknek.

SZLOVÁKIA: A NUKLEÁRIS BAJNOK

Kevesen hisznek abban Szlovákiában, hogy a nukleáris energia nem kap majd komoly szerepet az ország energiamixében a következő évtizedekben. 2015-ben a részesedése 58% volt, ez pedig a két új mochoveci reaktor elindulása után emelkedni fog az évtized végéig.

Alexander Duleba, a Szlovák Külpolitikai Egyesület (SFPA) energiügyi szakértője szerint a reaktorok biztonságos működése a szlovák energiabiztonság és az olcsó után-

távú piaci árfolyam csak kicsit magasabb 30 EUR/MWh-nál” – mondta Duleba.

Karaba szerint „valamiféle kapacitásmechanizmus bevezetése” lenne a megoldás. Ebben reménykedik a feltörekvő energiaellátó és domináns gázellátó, a Slovenský plynárenský priemysel (SPP) is.

A cég üdvözölte a széndioxid-kibocsájtási limiteket a kapacitásmechanizmusba való belépés feltételeként, a Bizottság Téli Csoomagjában. Reméli, hogy az előterjesztések figyelembe veszik majd az „egyéb szennyező anyagok kibocsájtását” is.

Egyfajta kapacitásmechanizmus – betáplálási díjként – már jelen van Szlovákiában, melyet a hazai barnaszénhajtású Nováky erőműre szabtak.

Nem valószínű, hogy a szénről (amelynek 12 százalékos a részesedése az energiakeverékben) áttérnek majd a földgázra (6 százalék) a közeljövőben. A legtisztább fosszilis energiahordozó imidzsét egyébként megtépázta a 2009-es gázválság is.

„Ma Szlovákia sokkal nagyobb biztonságban van a gázellátását tekintve, mint 2009-ben volt” – mondta Duleba. Hozzátette, hogy a gáznak sokkal fontosabb a szerepe a fűtésben. „A hollandokkal együtt nekünk van a legsűrűbb gázhálózatunk az EU-ban” – emelte ki.

Az SPP azt is aláhúzta, hogy az energiahatékonysági lépések jelentős lehetőséget biztosítanak a földgáznak, ezzel is csatlakozva a szektorokon átívelő konszenzushoz az energiahatékonyság szlovák energibiztonságra gyakorolt jótékony hatásáról. Az energiaintenzitás folyamatos csökkenése ellenére a szlovák adat még mindig az EU legmagasabbjai között van, és 80 százalékkal magasabb az EU-átlagnál.

CSEHORSZÁG: CSAK A PIAC

A 2040-ig szóló energiastratégiájában a Cseh Köztársaság számol azzal, hogy a nukleáris energia átveszi a vezető szerepet a széntől az áramellátásban. A tervek szerint a jelenlegi 33 százalékról 45-50 százalékra küszik fel a részesedése a következő 23 évben, így segítve az országot mind a stabil energiaellátás kialakításában, mind környezetvédelmi vállalásai teljesítésében.

2037-re egy új reaktor megkezdheti működését Dukovanyban, melyet egy újabb követhet. Van terv a temelíni erőmű kibővítésére is.

A kormány már felvette a kapcsolatot a lehetséges technológiai beszállítókkal, de egy komoly kihívást még nem sikerült megoldania. A körülbelül 100 millió cseh koronát igénylő projekt finanszírozása még nem megoldott, Bohuslav Sobotka miniszterelnök pedig már bejelentette, hogy nincs akarat akármilyen árgarancia vállalására.

Ahogy más országokban is, a hagyományos forrásokba való befektetéseket itt is haszon-

talannak tartják. Ez is alátámasztja, hogy a cseh ipari és kereskedelmi minisztérium miért tartja kiemelt fontosságú ügynek az uniós árampiaci reformot. A cseh képviselők szerint az átalakítás véget vethet a piacot torzító tényezők létezésének.

„Az egyenlő esélyek megilletnek minden piaci szereplőt”, ez képezi a cseh tárgyalási pozíció alapját, kiemelve, hogy mind az aktív piaci fogyasztókra, mind a helyi energiaközösségekre ugyanazoknak a szabályoknak kell vonatkozniuk, mint más alanyokra.

A megújuló energiaforrásoknak komoly szerepük lehet az ország energiakeverékében. 2040-ra az energiatermelés 25 százalékát kellene kitenniük a nemzeti stratégia szerint. Ennek ellenére a kormány óvatosan bánik a zöld energia támogatásával, a 2009 és 2010-es „napenergia boom” rossz emlékei miatt.

„A megújulók gyors fejlődése felfordította az energiapiacot, teljesen megsemmisítette a hagyományos befektetési körforgást sok országban és régióban, beleértve Csehországot és Közép-Európát” – mondta Václav Trejbal, a Cseh Ipari Szövetség elemzője.

Másrészt viszont, az energiahatékonysági lépésekkel együtt a megújulóknak szerepe lehet az energiabiztonságban. „Fizikálisan ezek jelentik az egyetlen hazai forrást (az olaj, a gáz vagy a nukleáris energia ellenében), amelyekből nem fogyunk ki (mint a szénből)” – mondta Karel Polanecky, a cseh Föld Barátai tagja.

„Mikor energiabiztonságról beszélünk, a decentralizált rendszerek, amelyek az üzemanyagellátástól függetlenek, jelentik a legjobb megoldást, amit találni lehet. A megújulókon alapuló energiarendszerek jólthetik be ezt a szerepet” – erősítette meg Jan Osicka a brnoi Masaryk Egyetemről.

A gáz megmentené?

A jelenlegi piaci működéssel kapcsolatos problémákra reagálva Osicka azt mondja, három véletlen tényező játszik közre ebben: az alacsony engedélyszintek az európai emisszió-kereskedelmi rendszerben (EU ETS), a szén alacsony ára és a termelési túlkapacitás.

„Mikor az elektromos áram áráról beszélünk, az a probléma, hogy a fosszilis energiahordozó-ipar nem fizet eleget az általa okozott természeti károkért” – állítja Polanecky. Szerinte az alacsony engedélyszintek problémája megoldható lenne a szénadóval.

Sok más országgal ellentétben a csehek erősen ellenzik a kapacitásmechanizmusok felállítását.

„Ezeknek utolsó lehetőségként kellene felmerülnie, amelyet az EU közös módszerével elkészített regionális termelőképeség felméréssel kellene alátámasztani. A kapacitásmechanizmusoknak a piacon kellene alapul-

niuk, és nem azt torzítani. Tartalmazniuk kellene továbbá átfogó kivezetési terveket arra az esetre, ha a piaci elégtelenségek megszűnnek. Ezen kívül az ilyen konstrukcióknak a határokon átívelőnek kellene lenniük” – mondta Lenka Kovacovska cseh helyettes ipari és kereskedelmi miniszter egy februári végi Energia Tanács ülésen.

Az egyik a cseh energetikai vitákban folyamatosan felvetődő elméleti kérdés az, hogy vajon játszhat-e nagyobb szerepet a földgáz az áramtermelésben vagy akár át is veheti a nukleáris energia szerepét az energiastratégiákban.

A zöld szervezetek szerint, amelyek egyik fő követelése a fűtéshez használt gázmennyiség felhasználásának csökkentése, a földgáz kiegészítheti a megújuló energiaforrásokat az energiakeverékben, mivel rugalmas forrás és tisztább is a szénnél. Ezt a nézetet az érintett szereplők széles rétegei is osztják, bár a gázenergia-utánpótlás miatti rossz imázsa következtében vannak még kétségek a váltással kapcsolatban.

Osicka azt mondja, nem kell aggódni. „Mi vagyunk a legjobban felkészült ország Európában az energiautánpótlás N-1-es normája szempontjából. 2009 januárjában problémák nélkül túléltünk egy 13 napos szünetet a fő utánpótlási útvonalon. 2014 óta sikeresen résztvettünk Ukrajna Nyugat-Európából való gázellátásában” – emelte ki.

Trejbal szerint a gáznak helye van a cseh energiakeverékben. „Ez szintén a cseh energiastratégia egyik feltételezése” – mondta. A stratégiai dokumentum az energiaellátás fedezetének 5-15 százalékát biztosítaná gázból.

Ennek ellenére Trejbal a pocerady-i modern gázerőmű sorsát is megemlíti, ami nagyon hasonló a szlovák malzenice-i kísérletéhez. Addig amíg az emisszió-engedélyek és az áram ára nem nőnek a mai állapotokhoz képest, egyszerűen nem éri meg új gáztermelő kapacitásokat kiépíteni” – mondta Trejbal. Szerinte a hazai széntartalékok sokkal valószínűsőbb alternatívát kínálnak a nukleáris reaktorokkal szemben.

LENGYELORSZÁG: SZÉN (ÉS NUKLEÁRIS ENERGIA?)

A lengyel piac energiautánpótlás szempontjából a hagyományos országok csoportját gyarapítja. A lengyel erőművek által termelt energia legnagyobb része fosszilis energiahordozókon alapul. A szén domináns helyzete aligha fog változni a közeljövőben. A fekete- és a barnaszén által hajtott erőművek az energiatermelés 80 százalékáért felelősek Lengyelországban.

Nem csak a szénerőművek teremtenek munkahelyeket, ezek függenek a szénbányáktól is és a korábban is erősebb bányász-szak-

(folytatás a következő oldalon)

szervezetektől, amelyek harcosan ellenállnak minden tervnek, ami a hatalmuk gyengüléséhez vezetne. Mivel ez a csoport jól szervezett és motivált választókból tevődik össze, a bányászoknak komoly befolyásuk van a lengyel politikában.

Lengyelország szintén belépne a nukleáris energiát felhasználó országok körébe. Az eredeti tervek szerint az ország első nukleáris erőművének 2024-ben kellett volna elindulnia, de a többszöri csúszások hatására jelenleg 2029 vagy 2030 a legkorábbi dátum, mikor megkezdheti a működését.

A jelenlegi energiaügyi miniszter Krzysztof Tchórzewski nemrég kihangsúlyozta, hogy szükség van egy ilyen erőműre, és reméli, hogy az építkezés megkezdődhet „a következő két évben”. Hozzátette, hogy az erőműre szüksége van Lengyelországnak, már csak azért is, mert az ország továbbra is a szén használtával tervez, tehát a nukleáris energiára „szükség lesz az ország energiámixének stabilizálása érdekében”.

A megújuló tekintetében Lengyelország két fő forrásra támaszkodhat: a biomasszára (a megújuló forrásokból szerzett energia 80 százalékaért felelős) és jóval kisebb mértékben a szélre (10 százalék). Az Eurostart friss adatai szerint az ország megújulóenergia-aránya 2015-ben 11,8 százalék volt a 2020-as 15 százalékos céllal szemben.

A megújuló által kínált lehetőségeket egy 2015-ös törvénynek kellett volna kibővítenie, ennek ellenére egyes csoportok azért kritizálták, mert egy 2016-os módosítással

együtt lelassította a piaci folyamatokat, és nem támogatja megfelelően az állampolgárok, a kisvállalkozások és a földművesek által létesítendő kis termelőkapacitásokat és a termelői-fogyasztói gazdaságot.

„A lengyel decentralizált energiaszektor kifejlesztésének és a 2020-as célok elérésének alapkövévé kellene tenni a megújuló forrásokra alapozó kis termelőkapacitásokat, bár a célok elérése jelenleg lehetetlennek tűnik” – mondta az Euractiv.pl-nek Gregorz Wisniewski, az EC BRIC Megújuló Energia Intézet elnöke.

Azt ő maga is elismerte, hogy a lengyel energiaszektor emelkedő átpolitizáltsága miatt nehéz megmondani milyen irányban fejlődik majd az ország elektromosáram-piac. Ennek ellenére egyre több politikus követeli a termelői-fogyasztói energia fejlesztésének jogi biztosítását.

Gáz: kapcsolódjunk mindenkhez!

A földgázutánpótlás biztonsága a szénél sokkal bonyolultabb probléma. Lengyelország az általa felhasznált gáz majdnem 75 százalékát importálja. A legfőbb forrás Oroszország, a lengyelek az importgáz több mint 70 százalékát a Gazpromtól veszik.

A helyzet megváltoztatása több úton is lehetséges. Ahogy a Sobieski Intézet munkatársa Robert Zajdler megjegyezte, a lengyel gázinfrastruktúra évek óta fejlődik. „Van új cseppfolyós földgáz (LNG) terminálunk Swinoujsciében, és terveink a Balti Vezetékre való csatlakozásra, mely Lengyelországot csatlakoztatná

Dániához és Norvégiához” – mondta.

A swinoujsciei terminál 2015 óta működik, és 5 milliárd köbméter LNG befogadására képes évente; ez kevesebb az éves lengyel szükséglet harmadánál. Lengyelország Katarral kötött megegyezése biztosítja a hosszútávú LNG-ellátást, mely a terminál befogadóképességének egyharmadát használja, és előre lekötött átutalásokról szóló megállapodásokkal támogatják, legutóbb a Statoillal kötöttet ilyet.

A terminálon kívül Lengyelország a legtöbb szomszédjával való összeköttetés létesítésébe is fektet. „Jó a kapcsolatunk a német piaccal, ami elég nagy és rugalmas ahhoz, hogy biztonságot nyújtson számunkra. Van még létező és tervezett kapcsolataink a cseh, a szlovák és a litván partnerekkel is, mely tovább erősítheti a biztonságunkat” – magyarázta Zajdler.

Végül Lengyelország megpróbálja az EU tag-ságát felhasználni utánpótlása biztosítására. Jerzy Buzek európai parlamenti képviselő és még a miniszterelnökként eltöltött idejében Donald Tusk szerepet vállaltak a közelebbi energiaunió kezdeményezésében.

„A lengyel cselekedetnek hála az EU-t sikerült meggyőzni arról, hogy nagyobb figyelmet fordítson az energiabiztonságra, amelynek keretében helyet kapott a tagállamok közti együttműködés erősítése, a védelmezett állapot, valamint közös vásárlások tervei, bár ez utóbbit nem ültették át a gyakorlatba” – mondta a Pulaski Alapítvány vezető munkatársa, Przemyslaw Zaleski. ■

POLITICAL CAPITAL
POLICY RESEARCH & CONSULTING INSTITUTE

Ez a speciális riport a „V4 és az EU jövője” elnevezésű projekt keretében jelent meg az EurActiv.sk, az EurActiv.cz Political Capital Institute és az EurActiv.pl. partnerszervezetek közreműködésével.

A projektet a **Nemzetközi Visegrádi Alap** támogatta, a projekt száma 21630371.

További információért kérem keresse Pavel Nikodemet, az EurActiv.sk, ügyvezető igazgatóját. (+421 910 929 575, nikodem@euractiv.sk)